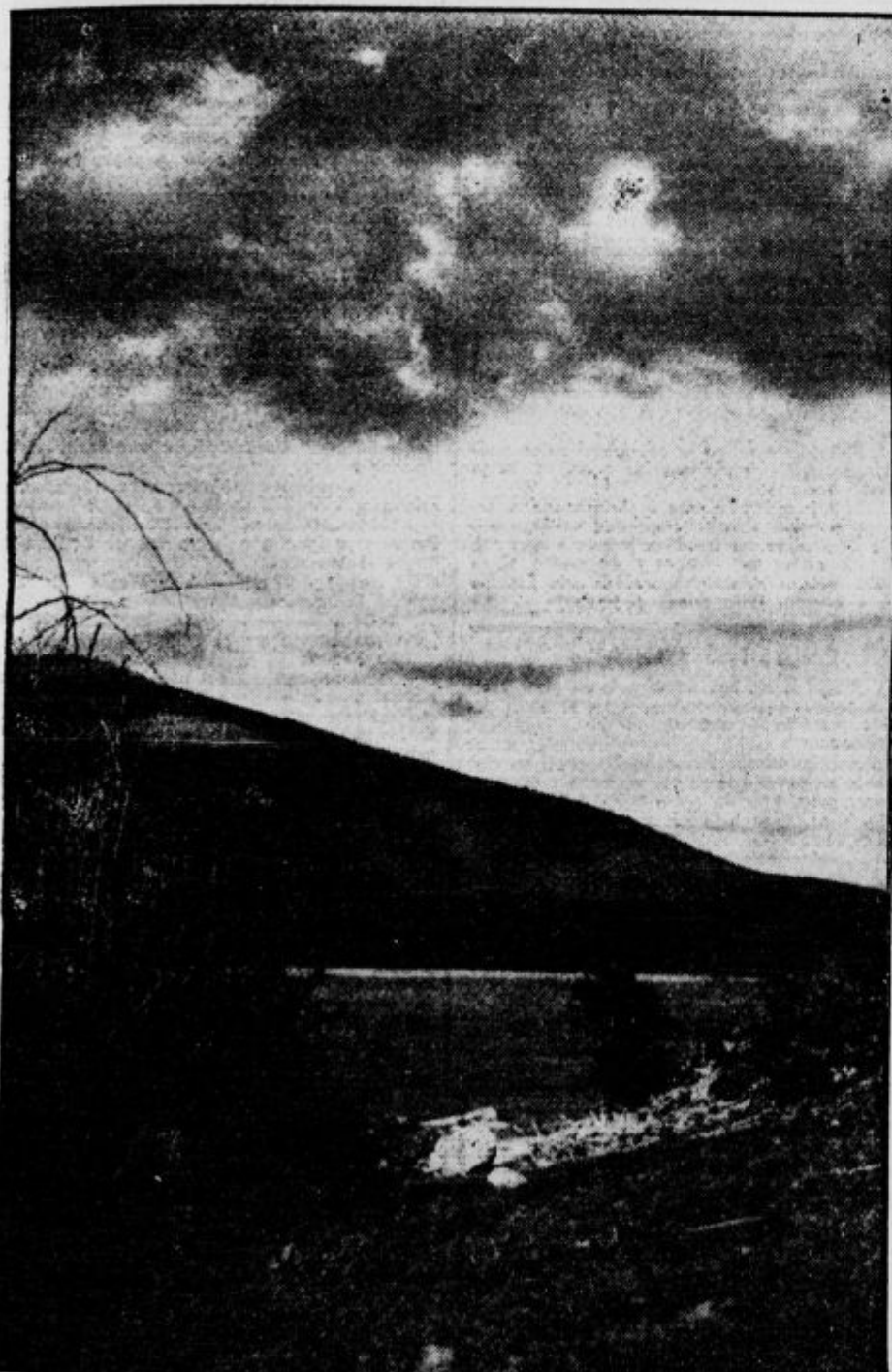

Domoljub

V Ljubljani 14. aprila 1943-XXI

56. Štev. 15

Cerklješko jezero, preden spomladi začne usihati

Ko kuješ svoj značaj

Velika dragocenost

Mogočni cesar Karl V. je na desni roki nosil dragocen zlat prstan, ki je vanj bila vdelana majhna ura. Zlato naj bi ga opominjalo, kako je čas dragocen, ura pa, kako čas mine.

Ko je francoski kralj Ludvik XI. hudo bolan ležal, je svojemu zdravniku ponujal za vsak dan po 500 zlatnikov, če mu a svojo večino za toliko podaljša življenje. Kralj si je čas svojega življenja hotel z zlatom in denarjem odkupiti. Čas pa nikomur ni na prodaj. Tudi največji milijarder ei z večmi svojimi denarji ne more niti ene ure življenja odkupiti.

Ko je leta 1908. strahotni potres obiskal sicilsko mesto Mesino, je v nekaj trenutkih izgubilo življenje 200.000 ljudi. Ko bi bili ti siromaki imeli vsaj nekaj hipov časa, bi ei bili življenje rešili.

Otročiček je bolan in ee s smrtjo bori. Mama ca eloni ob otrokovi postelji ter otročička tolaži. »Kaj pa bi rad, ljubček moj?« sprašuje mamica. Otročiček pa odgovarja: »Mama, živel bi še rad!« Materino srce sicer joka, pomagati pa ne more.

Kdo je med ljudmi najbogatejši? Rekli boste: Amerikanski milijarderji seveda! O, pa niso! Najbogatejši so mladi ljudje. Kakor neizmerno morje ee pred njimi razgrinja njihova prihodnost v tem življenju. Tega ee mladina tudi zaveda, zato je tako samozavestna, tako brezskrbna, drzna in včasih kar prešerna. Iskrenih ee pogledov mlad človek upira svoje oči v svojo prihodnost, ki vsa še leži pred njim. Vsaj dozdeva se mu tako. In v eplošnem je resnica, da ima mladina še vso prihodnost pred seboj. Ampak, marsikak 70 letni ali 80 letni starček, kateremu po človeških računih tako malo časa še tukaj ostaja, je vendarle mnogo bogatejši kakor pa kak tak prešerni mladeč, kateremu je morda samo še nekaj ur življenja usojenega. Tak mladeč namreč ne pozna še resnice slovenskega pregovora: Star mora, mlad more umreti! O, tudi za mlade je čas nekaj dragocenega!

Koliko ee ljudje na svetu že žrtvovali, da bi ei čas prihranili. Milijone štejejo države in družbe, če morejo na primer na kaki železnici progo tako skrajšati, da vlak na vožnji prihrani 20 minut časa. V Ameriki so zgradili čez neko dolino most, ki je veljal 12 milijonov dolarjev. Zdaj vlak po tem mostu privozi na ono stran v nekaj minutah. Prej, ko je delal ovinek, je moral prevoziti 63 kilometrov ovinka, zdaj jih čez most le 40. Da ee čas pridobil

Čas je zlato, pravi pregovor. Če imaš kaj denarja odveč, ga nalagaš v hranilnico. Priporočam ti, da tudi svoj zlati čas nalagaš v tako hranilnico in ga skrbno hraniš. Saj veš, da ee ljudje, ki zapravljajo denar, kakor bi bile to le smeti. Veš pa tudi, da ee ljudje, ki čas prav tako zapravljajo. — Velika umetnost v življenju pa je, da znaš svoj zlati čas prav hraniti, ga prav porabljaš, ga vedno imeti, da ti bo v hasek. Saj veš, kako pust je človek, ki venomer pravi, da nima časa. Veš pa tudi, da je malo prida tisti, ki ima vedno preveč časa. Zato je s časom treba tako gospodariti, da ga za nepotrebne reči nikoli ne bo preostajalo, da ga pa bo za potrebne zmeraj dovelj.

Vojni dogodki preteklega tedna

V Tuniziji divja nova bitka

Italijansko vojno poročilo št. 1045 od 5. malega travna sporoča, da so v Tuniziji delovali topovi in pa ogledniški oddelki. Osna letala so bombardirala pristanišče v Boni, napadla sovražne ladje ter zaigale več desetih sovražnih avtomobilov. — Sovražnik je izgubil 12 letal. — V pristanišču Bougie so nemška letala torpedirala 8000-tonsko trgovsko ladjo.

Italijansko vojno poročilo od 6. t. m. št. 1046 naznanja, da je na tuniškem bojišču topništvo na obeh straneh močno delovalo ter da je na srednjem odseku bil odbit sovražni napad, ki so ga tanki podpirali. Pristanišče v Boni je bilo znova bombardirano. Sovražnik je izgubil 15 letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1047 od 7. t. m. naznanja, da je v Tuniziji na firioki fronti južnega bojišča znova zadivjala nova bitka, ko je sovražnik po močni topniški pripravi z močnimi oklepni silami prešel v napad. Sovražnik je izgubil 7 letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1048 od 8. t. m. omenja, da so osne sile v hudih obrambnih bitkah, kjer junaško združujejo sovražni sunek, kateri se je zdaj z južnega bojišča raztegnil tudi na severni odsek. Bitka se z vso silo nadaljuje. — Sovražnik je izgubil 8 letal.

Italijansko vojno poročilo št. 1049 od 9. t. m. pripoveduje o bojih v Tuniziji: Sovražni napad, ki so ga podpirale močne letalske skupine, se je silovito nadaljeval po vsem tunizijskem bojišču, zlasti pa na južnem odseku. V skladu z danimi povelji so se osne čete umaknile v nove postojanke. Italijanski in nemški oddelki, čeprav so bili osamljeni in so jih sovražne kolone že obkrožile, so se zagrizeno borili na postojankah, ki so jim bile neupane, ter so sovražniku zadali hude izgube. — Večraj je sovražnik izgubil 8 letal.

Sovjetski napadi na vzhodu povsod odbiti

Nemško uradno poročilo od 5. malega travna sporoča, da je prejšnji dan sovražnik na bojišču

Smrt Sergija Rahmanina

V ameriškem Hollywoodu je nedavno umrl ruski skladatelj Sergij Rahmaninov. Rodil se je v Onegi leta 1873 in je bil torej star 70 let. Bil je izvrsten igravec na klavir in je zložil mnogo lepih koncertnih skladb za to godbo. Ameriško državljanstvo je dobil Sergij Rahmaninov šele lanske leto.

Nakupovanje blaga za stare tkanine

Na Hrvaškem je te dni izšla naredba o odkupu in zamenjavi starega tekstilnega blaga. Po tej naredbi mora vsaka oseba, ki boče z oddajo točk kupiti volneno tkanino, oddati stare volnene tkanine. Za en meter čiste ali mešane volnene tkanine za ženske obleke je treba oddati 200 gramov starih volnenih tkanin. Za en meter moške volnene tkanine je treba oddati 500 gramov starih volnenih tkanin in en kilogram tkanin iz ostalih vlaknen. Pri bombažnih in ostalih tkaninah mora kupec za vsak meter take tkanine izročiti trgovcu 100 gramov kakršnih koli blagovnih odpadkov. Trgovci stare tkanine odkupi, in sicer dá za kilogram volnenih tkanin 45 kun, za kilogram krp ali ostalih volnenih tkanin pa 20 kun. Prinesene stare nogavice pri nakupu novih trgovci ne plačajo.

Zivila v prahu

Zaradi pomanjkanja ladij se je v zadnjem času v ameriških Združenih državah močno razvil izdelovanje živil v prahu, ki omogočajo, da se z letim številom prevoznih sredstev lahko prepeljejo mnogo večje količine. V zadnjih dveh letih se je število tovarov za izdelovanje jaje v prahu povečalo od 16 na 125, število obratov za izdelovanje mleka v prahu od 51 na 70 in število obratov za izdelovanje smetane v prahu od 273 na 320. Število tovarov za izdelovanje posušenega sadja je naraslo za 50, pričeli pa so izdelovati tudi meso v prahu. Enemu funtu mleka v prahu ustreza 11 funtov svežega mleka in štirim kilogramom svežega mesa dajo en kilogram mesa v prahu. Posebno velik je priborček na teži pri sadju.

ob reki Kuban z več divizijami na novo udaril, da pa je bil s hudimi izgubami vsakokrat odbit. Boji se trajajo. Nemški napad pri Orlu pa je bil uspešen. Živahno je bojno delovanje južno od Ilmenskega jezera in okoli Leningrada. — Vojaški viri poročajo iz Berlina tega dne, da so Sovjeti od začetka vojne do danes izgubili 37.283 letal. Nemško uradno poročilo od 6. t. m. pravi, da na kubanskem mostišču sovražnik napadov ni nadaljeval.

Nemško uradno poročilo od 7. t. m. se glasi, da so živahnejši boji le na nekaterih odsekih. Posamezni sovjetski napadi so spodleteli. Nemški napad ob srednjem teku reke Dones pa je bil uspešen. Na severnem odseku je oddelek španskih prostovoljcev razdelal 14 bunkerjev.

Nemško uradno poročilo od 8. t. m. naznanja, da je na vzhodnem bojišču bilo razmeroma mirno. Posamezni napadi pri Kubanu in ob srednjem Doncu so bili odbiti.

Nemško uradno poročilo od 9. t. m. poroča samo, da so tam bili boji zgolj krajevnega pomena in da sta pri očistevalnih bojih ob srednjem Doncu bila uničena dva sovražna bataljona ter zaletih več ujetnikov. Nemško topništvo je obstreljevalo z vidnimi učinki Leningrad.

Hud udarec sovražnemu ladjevju

Nemško posebno uradno poročilo od 7. t. m. razglasa tale uspeh nemških podmornic: Naše podmornice so potopile v hudih borbah proti sovražnemu dovozu v Atlantiku in v Sredozemskem morju spet 14 polno nатовorjenih ladij s skupno 102.000 tonami in en raličec. Pet nadaljnjih ladij je bilo torpediranih, vendar njihove potopitve zaradi takojšnje hude obrambe ni bilo mogoče opazovati.

V Biskajskem zalivu je ena izmed naših podmornic sestrelila težak sovražni bombnik, ki jo je poskusil napasti.

Führer je sprejel danes v glavnem stanu vrhovnega poveljnika vojne mornarice velikega admirala Dönitza in mu izročil v priznanje njegovih enkratnih zaslug za vodstvo podmorniške vojne kot 223. vojaku nemške oborožene sile hrastov list k viteškemu križu železnega križa.

Posttrvi love z elektriko

V bližini nemškega Solnograda so pred kratkim napravili zanimiv poskus, kako bi lovili posttrvi s pomočjo — električnega toka. Zadoštuje, da postavimo v potok ali jezero električni motor z istoosmernim tokom. Zaradi električnosti se ribe dvignejo na površje in se vse usmerijo proti pozitivnemu polu, kjer so postavljene dobre ribiške mreže. V nekaj urah je na ta način mogoče ujeti izredno mnogo posttrvi.

Gora, ki blato bruh

Čuden naravni pojav se je zgodil v Franciji na levem bregu reke Rodana, na gori, ki se imenuje »Peklinski vrh«. 1800 m visoko je izbruhnil ognjenik, ki pa namesto lave bruh velike količine blata, ki teče s hitrostjo 100 m na uro po pobočju gore ter pokoplje vse pod seboj. Številne hiše v dolini so že pod blatom, ki je pokrilo že 50 ha zemlje in ga cenijo na milijon kub. metrov.

Novol

Marija Bregar:

Prebujenje

Deklicam po 12 letu

40 strani, 7 slik

Cena L 4.—

Dobi se v knjigarnah.

Večja naročila na naslov

Založba „Nova stvar“, Ljubljana

KRATKE

z vsega sveta

Umrli je bivši predsednik francoske republike 84 letni Millerand Aleksander.

V novi tovarni min v švedskem Göteborgu je dne 3. aprila silna eksplozija popolnoma uničila naprave.

V bojih na Novi Grineji je padel ameriški letalski general Remy.

Vse finske delavske skupine so proti boljševizmu, je povedal finski finančni minister Tanner. Na Atlantskem morju se je potopil zaradi viharja švedski parnik »Milos« s 80 mornarji.

Na bojišču v severni Afriki je padel znani belgijski nogometaš Karel Petrič.

Rusija je v sedanjih vojni izgubila že pet milijonov mož, priznavajo sami Sovjeti.

Močan potres je bil zopet v Turčiji v noči od 2. na 3. april, in sicer okrog Erzeruma.

Bolgarskega kralja Borisa je sprejel Hitler v svojem glavnem stanu; navozel je bil tudi nemški zunanji minister von Ribbentrop.

Mnoge portugalske reke so poplavlile bregove in povzročile velika opustošenja.

Nad 2000 smrtnih žrtev je povzročil angleško-ameriški zračni napad na belgijski Antwerpen.

200.000 mrtvih znašajo doslej vse izgube angleških dominionov v vsej vojni.

Ze od 1. novembra 1942 ni prišla v Združene države nobena pošiljka braziljanske kave.

Sodišče v bolgarski Soliji je obsodilo na smrt 50 oseb, ker so zaslužile nad milijon levov z nedovoljeno prodajo živil in oblačil.

Uspešno sredstvo proti najhujšim strupom je iznašel japonski veseučilski profesor dr. Danco Kuvašima.

Dovoljenje za zgradbo tvornice za žvepleno kislino v Bolgariji sta dobili ena nemška in ena italijanska tvrdka.

Celotni primanjkljaj švicarskega državnega proračuna za leto 1942. znaša 4.436.900.000 frankov.

Velike svetenosti bodo 15. aprila v španski Barceloni v spomin na prvo vrnitev Kristofa Kolumba iz Amerike.

Novozelandski ministrski predsednik Fraser je povabil Roosevelta v Novo Zelandijo.

Narči za posojilo 120.000.000 turških lir je predložila parlamentu turška vlada.

Po Nemcih zasedena vzhodna ozemlja pomagajo z vsemi sredstvi pri oeni totalni vojni, piše nemški mesečnik »Nova Evropa«.

Tri cente tehta Ana Kralj iz ameriškega Rockforda; nedavno je bila klicana na sodišče, a so jo morali neeti, ker peš ni mogla.

Papež Pij XII. je ozdravel in je začel zopet sprejemati.

900 hiš je uničil požar v občini Sovea Putua v Romuniji.

37.283 letal so izgubili Sovjeti od pričetka vojne do konca marca, poročajo nemški vojaški krogi.

45 milijonov duš šteje Manikue, pod japonskim varstvom stoječi del Kitajske.

Zaradi pomanjkanja bencina so prepovedali na Kitajskem vožnjo zasebnim avtomobilom. Na španskem so dali svobodo vsem obsojenim upornikom, če kazen ni presegala dvajset let ječe in je bil zločin izvršen od meseca junija 1936 do aprila 1939.

Američani so odvzeli Rusom in Angležem transiranško železnico, ki veže Perzijski zaliv s Kaspiskim morjem.

Madžarska policija je razpustila judovsko ustanovo »Javna« in zaprla njeno gimnazijo.

25. marca je minilo 15 let, odkar je general Carmona predsednik portugalske republike.

Skoraj 26 milijonov ton trgovskega brodovja so potopile nemške podmornice in letala od začetka vojne.

Španska falanga bo odprla v Italiji posebno razstavo španske knjige.

Francoska vlada je sklenila raztegniti obveznost o civilni kmetijski službi na vse francoske moške državljane od 16. do 60. leta.

»Domoljub« je vedno dajal prave smernice Slovencem. Naroči naj ga vsaka družina v vašem kraju, ker bo vsem naizvestejši prijatelj!

Prečenske žrtve slovesno pokopane

Pod Hmeljnikom so izkopali mučene in pomorjene žrtve iz Prečne: župnika Komljanca, brata Murglja in Lojzeta Pašiča

Lansko leto 15. dne meseca rožnika so komunisti v Prečni nasilno odpeljali v gozd, tam mučili, umorili ter zagrebli župnika Jankota Komljanca, hlapca Pašiča Alojzija ter oba brata Murglja — Toneta in Lojzeta. Dne 3. t. m. so trupla našli ter jih odkopali. Pri tem je bil v komisiji navzočen tudi zdravnik dr. Korbar iz Novega mesta. Komisija je o izkopu napravila zapisnik, ki ga objavljamo, da bo svet videl, kako so komunisti svoje žrtve mučili, preden so jih umorili. Naj bi vsaj ta uradno dognana dejstva ljudem, ki še v temi tavajo, odprla oči in srce!

Prečenski župnik Janko Komljanec, kakršen je bil živ, zraven pa njegovo razmrčeno truplo, kakor so ga morilec iz osvobodilne fronte po svojem zločinu zagrebli.

Uradni zapisnik

se glasi takole:

Ekshumacija žrtv je bila dne 3. aprila 1943 ter so pri odkopu sodelovali kot prič: Komljanec Ludvik, Prečna 1, brat umorjenega župnika, Murgelj Jože, pos. sin, Daljni vrh 9, brat umorjenih Murglja Antona in Alojza, Zagore Josip, župan občine Prečna ter Mihevc Ivan, odvetniški kandidat, Novo mesto. Da bi se strokovno zdravniško ugotovile poškodbe na truplih pokojnih, je bil naprošen okrajni sanitetni referent g. dr. Korbar, da strokovno pregleda trupla in ugotovi nasilne poškodbe na truplih pokojnih.

Vse žrtve so se nahajale v skupnem grobu, ki je ležal v dolinici severno od gradu. Grob je širok 60 cm, dolg 1.50 m in globok 1.10 m. Po grobišču je bilo nametano dračje in suhe veje. Preko groba je bila položena leste, na kateri so po trditvah očitvecev iz gradu prinesli komunisti pok. Murglja Antona, ki je imel zlomljeno nogo. — Ker so bila trupla zelo dobro ohranjena, se je identiteta posameznih trupel dala lahko ugotoviti.

Na vrhu v grobu je ležal oblečen le v hlače Murgelj Anton, pos. sin, Daljni vrh 9, rojen 10. decembra 1918, ohranjen navzdol ter potisnjen z glavo med skalo, roke spodvite pod telo. Leva noga je bila zavita v čunje, ki so bile močno krvave, noga je bila zlomljena. Povsem točno se je dalo ugotoviti, da je bila leva stran glave popolnoma razbita; to je spodnja čeljust, leva ličnica in senčna kost. Tudi na levi strani glave so se poznali znaki močnih udarcev. Po

izjavi zdravnika so bili vsi udarci prizadeji s topim orodjem, verjetno s kopitom puške. Gornja ustnica je bila z nosom odrezana. Pokojnik je umrl zaradi težkih poškodb na glavi, ki so bile po izjavi zdravnika vse smrtno.

Spodvit pod njim je ležal oblečen v hlače in srajco in obut v vojaške čevlje Murgelj Alojz, pos. sin, Daljni vrh 9, rojen 12. januarja 1913. Kolikor se je dalo ugotoviti, je bil obraz močno nakažen, ustnica skupna z nosom odrezana, desna rama, leva spodnja čeljust in ličnica popolnoma razbiti. Na hrbtu je bila koža že močno razpadla, iz česar se sklepa, da je bila žrtev na hrbtini strani močno stepena in so podpluta mesta hitreje razpadala. Vse rane na glavi so bile od poškodb, ki so bile smrtno.

Truplo tretje žrtve, Pašiča Alojza, rojenega 13. marca 1921, župniškega hlapca, je ležalo z obrazom potisnjeno na levo stran prsi župnika, ki je ležal pod njim. Leva noga je bila ohranjena pravokotno, navzgor, leva roka izvlečena izpod telesa in zavita na hrbet; verjetno je bila roka v zapestju zlomljena. Ugotoviti so se dale sledeče poškodbe: Leva noga dvakrat zlomljena in to tik nad kolenom in nekoliko nad stopalom, zgornja ustnica z nosom odrezana, leva čeljust, ličnica in senčna kost popolnoma razbiti. Rane so bile prizadejane s topim predmetom in smrtno.

Na dnu v jami je ležal župnik Komljanec Janko, roj. 26. junija 1892. Nogi je imel močno razkrečeni, skrčeni in potegnjeni k telesu, tako da mu je mogel med nogami ležati Pašič Alojz. Truplo župnika je bilo zelo dobro ohranjeno. Glavo je imel potegneno nazaj, ohranjeno na desno pod skalo. Roke je imel na prsih prekrizane. Na truplu so se ugotovile sledeče poškodbe: lobanja na zadnji strani popolnoma razbita, desna spodnja čeljust in ličnica zdrobljeni, zgornja ustnica odrezana, na hrbtu s krvjo podpluta mesta močno razpadla. Rane so bile prizadejane s topim predmetom, verjetno s puškinim kopitom.

Razen naštetih poškodb so imele žrtve še več drugih. Zaključek: žrtve so bile zverinsko mučene, preden jih je smrt rešila strašnega trpljenja.

Na Hmeljniku, 3. aprila.

Truplo Toneta Murglja, na katerem se še vidi, kako mu je glava zbita

Slavko Ljub.

Cvetna nedelja

S »hosana« ljudstvo Jezusa proslavlja, ko v zmagovalstvu jezdi v sveto mesto, pogrinja s plašči, z vejami Mu cesto, z zelenjem v rokah burno Ga pozdravlja.

Pred nas dogodek Cerkev ta postavlja, ko oljčne veje, palmove mladike ter butarice male in velike današnji dan slovesno blagoslovja.

Z veseljem ljudstvo nese jih domov, jih varno shrani, da jim bo čez leto poročstvo za nebeški blagoslov:

da grešnih se očuvajo okov in želo ostro križem bo odvzeto, pod božjim varstvom bosta polje, krov.

Verujem!

V nedeljo, dne 4. t. m. so trupla v Prečni slovesno pokopali. Pogrebne obrede je imel novomeški prošt premil. gosp. dr. Cerin ob ogromni udeležbi ljudstva. Govor pa je imel g. župnik Kres iz Vavte vasi, ki je med drugim govoril o župniku Komljanecu ter nato dejal:

Zločin, ki je bil izvršen nad nedolžnimi žrtvami, naj sodi zdrava ljudska sodba in zgodovina, ki bo izpričala, da so vse žrtve padle samo zato, ker so bile neizprosni borci proti komunizmu, pošteni Slovenci, verni katolici, ne pa izdajalci, kakor se je trdilo, ko se je gnusen zločin skušal opravičiti. Prišel bo čas, ko bodo te žrtve svetel zgled bodočim rodovom, kakor v stari zavezi zgled Makabejskih bratov, ki so za vero in dom umirali mučeniške smrti. Ob koncu govora je izrazil trdno upanje, da bo sv. Cerkev dvignila prečenske mučence na stopnjo one slave in časti, kakor jo da tistim, ki so dali življenje zanjo. Sklenil je z besedami: »Verujem, da se bo to zgodilo kmalu in da bo še marsikdo od vas, ki se danes s solzami v očeh poslavljate od gospoda župnika in njegovih tovarišev v smrti, to poveljanje dočakal ter vesel pel Bogu zahvalno pesem, da je tudi naš narod dal za vero svetnike — mučence.

Nove žrtve v Beli krajini

Viniško okolico je v nedeljo, dne 28. sušca in v ponedeljek 29. sušca zadela huda nesreča, ko se je tja priklatlila od ene strani več sto mož močna tolpa, ki je do golega izropala šest vasi. Pobrali so po hišah prav vse, kar so dobili, celo plenice iz otroških zibel so jemali in odnesli s seboj. Niso pa samo jemali, temveč tudi ubijali. V vasi Nova lipa so ubili posestnika Meteža Ivana, ko so mu poprej vso hišo izropali. Iz vasi Hrast pa so odvlekli s seboj posestnika in cerkvenega ključarja Jureta Gaspersiča. Vsa okolica je ogorčena zaradi teh nasilij. Prav vsak kos slovenske zemlje mora okušati, kako »osvobodilna fronta« osvobaja slovensko ljudstvo.

Komunistične tiskarne odkrivajo

Zadnje čase je bilo v Ljubljani odkritih več skritih komunističnih tiskarn. Najiminentnejša med njimi je bila tiskarna v knjigovezniški, ki je bila last znanega gosposkega komuniste, založnika Silvestra Škerlja, v Šubičevi ulici. Tam je ta možak, ki je sicer od sile nobel gospod, imel za knjigoveznicu skrivne prostore, kjer so se tiskale komunistične knjige kar na debelo. Starni stroj, ki je to stavil, je bil najbolj moderen ter najmanj 750.000 lir vreden. Plačali so ga pač tisti petični Ljubljančani, ki so v svoji strahopetnosti debele denarje plačevali za svojo »osvoboditev«, misleč, da se bodo tako odkupili, kadar bi komunisti prišli na vrh. Pa bi se ne, tako si ti ljudje le v svoji neumnosti mislijo. V tej tiskarni so tiskali komunistične pesmi in propagandne knjige, zraven pa so tudi ponarejali živilske izkaznice, ki so jih našli tam cele kupe. V podzemlju je bil tudi radijski oddajni aparat.

Podobno luknjo so odkrili v neki hiši v Krojaški ulici v Ljubljani.

Kaj je NOVEGA

80 letnico je obhajal

dne 2. t. m. bivši ježenski župnik g. Fr. Pavlan Košir, svoj jubilejni god pa dne 6. t. m. Rodil se je v Škofji Loki pred 80 leti, kot duhovnik pa je služboval na Dolenjskem in Gorenjskem, dokler ni pred 24 leti prišel na Ježico, kjer je vsestransko skrbel za dušni in telesni blagor svojih faranov. Cerkev in društveni dom, posojilnica, bolniki — vse je bila njegova velika skrb. Zato si je tudi srca svojih faranov tako pridobil. Ko je pred 10 leti stopil v pokoj, je ostal med njimi ter še vedno rad pomagal v dušnem pastirstvu. Nihče bi mu ne prisodil teh visokih let, tako je še čil in čvrst. Tudi Domoljub se pridružuje željam njegovih bivših faranov in vseh njegovih častilcev ter mu k temu jubileju iskreno čestita ter vošči še mnogo let blagoslovljenega dela! Bog ga živi!

60 letnico

je dne 10. aprila t. l. obhajal dolenjski župnik g. K. Škulj, ki že celih 25 let vzorno vodi to lepo faro. Jubilar slovi po vsej lepi slovenski zemlji kot neumoren delavec za blagor ljudstva, kateri je zlasti na Kočevskem storil toliko dobrega za ljudi, da se ga bodo še pozni rodovi hvaležno spominjali. G. župnik Škulj je doma iz Ponikve v dobropoljski fari, ki nam je dala že toliko nesebičnih gospodarskih in kulturnih delavcev. Z vsem navdušenjem je mladi kaplan Škulj pred 40 leti šel na delo in z istim navdušenjem dela danes kot jubilar. Bil je že pred prvo svetovno vojsko delalni poslanec, po vojski pa je do leta 1939 zastopal svoje kočevske rojake. Ni čudno, da so tega delavnega moža komunisti vzeli na piko ter so ga že nekajkrat iskali, pa je po božji previdnosti bil rešen. Bog ga ohrani še dolgo let!

d Obletnica škofovega posvečenja. Na praznik Marijinega Oznanjenja 25. marca obhaja gospod nadškof Margotti obletnico škofovskega posvečenja. Kakor druga leta, je bila v stolnici tudi letos v ta namen slovesna služba božja, ki jo je opravil dekan stolnega kapitlja. Navzoč je bil tudi nadškof, ki je v zahvalo za izrečena voščila obljubil, da bo za vse molil.

d Lepo Marijansko akademijo so priredili 4. aprila v ljubljanski frančiškanski dvorani dijak in dijakinja drž. učiteljica. Poleg škofa dr. Rožmana in drugih odličnih osebnosti so se akademije udeležili učiteljski in mnogi starši. Dvorana je bila zasedena do zadnjega kotička. Prireditelj je bila v vsakem pogledu na višku.

d Življenje nekaterih bolnikov je v nevarnosti, če se pri njih ne izvrši pravočasno pretok zdrave krvi. V ta namen se je ljubljanski bolnišnični javilo pred časom veliko število ljudi, ki so bili vedno pripravljeni dati v potrebi svojo kri bolniku. Zaradi izrednih razmer pa je njih število znatno padlo. Zato je potrebno, da se število kri-dajalcev poveča. Kri more dati brez škode za svoje zdravje le zdrav človek med 20. in 50. letom. Pretok krvi se izvrši brez bolečin. Dajanje krvi

ni poklic. — pač pa človekoljubno dejanje v bolnišni pomoči potrebnim. Vendar se bolnišnica odloži za dano kri s honorarjem, mestni preskrbovalni urad pa z dodatno živilsko nakaznico za 14 dni. Zadnjemu pozivu so se odzvale predvsem ženske, ki so dobrodošle; naj bi bil zgled moškim, zlasti krepkim in bolj hranjenim. Potrebna zdravniška preiskava in pregled krvi se izvrši na I. kirurškem oddelku vsak ponedeljek in sredo med 10. in 11. uro. — Podrobna navodila na deski pri vratarju splošne bolnišnice. — Splošna bolnišnica v Ljubljani.

d Novo mesto je dobilo novo občinsko upravo. Z odločbo Visokega komisarja so bili imenovani: za župana dr. Polenšek Marjan, zdravnik v Novem mestu; v svet pa: Dolenc Ivan, gimnazijski direktor; inž. Abšec Matija, ravatelj kmet, pokraj. šole na Grmu; Paučič Jože, posestnik; Medic Ivan, posestnik in tovarnar; Andrej Agnilišek, posestnik-obrtnik; Prijatelj Ivan, posestnik-trgovec; Kobe Julij, posestnik-trgovec; Osojnik Ivan, posestnik-gostilničar; Mayer Ivan, postajni načelnik; Mirtič Ivan, mizar; Šonc Viktor, zasebni uradnik; Klemenčič Franc, delavec; Vrhovnik Valentin, zidarski mojster.

d Policijska ura traja sedaj v mestu Ljubljani od 5 do 22, na ostalem ozemlju pokrajine od 5 do 21.

d Nad 75.000 sadik je pripravila letos za svoje vojne vrlove ljubljanska mestna vrtnarija.

d Za doktorja vseh pravih ved so proglasili na ljubljanskem vseučilišču Dušico Jeleničevo. Hrvatski listi pišejo, da je bila Jeleničeva prva Hrvatka, ki je dosegla v Ljubljani to čast v času ustanovitve Nezavisne Države Hrvatske.

d Sin zakla očeta s škarpami. V družini Franca Lavrenčiča v znani vasi v bližini vipavskega trga so bili družinski prepriji zelo pogosti. 52 letni gospodar Franc je bil zelo vdan piščici. Zadnjič se je vrnil zopet močno vinjen domov. Takoj se je začel pričkati z ženo in je oklofotal 15 letnega sina Viktorja. Ko se je nato s podvojeno divjostjo zopet lotil žene, se je sin vrgel v obrambo matere. V metežu, ki je nastal, je zbežani sin porabil škarpje, ki so slučajno ležale na mizi, in je z njimi dvakrat močno sunil proti očetu. Zadel ga je smrtno na srčni strani in mu težko ranil tudi pljuča. Nesrečni oče se je zgrudil in kmalu izdihnil.

d Nagrade za dvojčke iz Ducejevega sklada so dobili zakonec Kolenc Anton in Karolina iz Srednjega Globodola, Purcij Jožef in Stanislava iz Orlake ter Peter in Frančiška Slavša iz Vzdenece.

d Dobra knjižica — za vašo hčerko je te dni izšla v založbi »Nova stvar«. Naslov ji je »Prebujenec«. Napisala jo je Marija Bregar, katere prvo delec »Odkod sem, mati?« so naše matere z veseljem sprejele. Nova knjižica je namenjena deklicam po dvajsetem letu. Najboljše vprašanja, o katerih mnoge matere kar ne morejo govoriti s svojo hčerko, četudi bi morale, so v tej knjižici lepo in jasno razložene. Knjižico je ponazorila s slikami akad. slikarica Bala Remec, opremil pa arh. Vlado Gajšek. Škofjski ordinarij je besedilo odobril. Zato delec vsem vzgojiteljem, zlasti pa materam, toplo priporočamo. Cena je 4 lire.

d Slovensko žebelarsko društvo v Ljubljani je začelo deliti svojim članom sladkor za krmiljenje žebel.

d Poletni delovni čas so dobile s 1. aprilom tudi brivnice. Odprte morajo biti od 7.30 do 12.30 in od 15 do 19. Ob sobotah in dnevih pred prazniki obratovalnice zapirajo ob 19.30.

d Prebitek rojstev v Italiji znaša tudi v sedanjem vojnem času mesečno 18.000 do 21.000 otrok, niše časopise.

d Dve kosi sta dali osem mladičev. Železničarskemu delavcu Jožetu Vižintinu iz Zaloge pri Ljubljani je vrgla koza šest mladičev, kar je nekaj izrednega. Ves zarod je živ in zdrav. Letočasno mu je druga koza vrgla dva mladiča. Dve kosi torej skupno osem mladičev!

d Smrtno se je ponesrečil desetletni deček Anton Najdan z Rakeke, ko se je peljal od Rakeke proti Cerknici na vozu s konjem, ki ga je vodila dekle Ivanka Tekavec iz Beguni. Konj se je splašil mimo vozečega avtomobila, tako da je z vozom priletel v brzojavni drog ter pod sehoj pokopal dečka in dekle, ki sta bila na vozu. Oba budo ranjena so peljali v bolnišnico. Za med prevozom pa je deček umrl.

d Podčezelske neizgode. Na Ježici stanujoči železniški ključavničar, 40letni Janez Kušar je padel in se poškodoval po glavi. — V Stični so se otroci igrali. Kamenje so metali s pračo. Neki

NOVI GROBOVI

† Msgr. Ante Kordin

Dne 8. t. m. je v ljubljanskem Leonišču umrl po dolgem trpljenju msgr. Ante Kordin, konsultor škofije v Skoplju ter general. provikar pokojnega škofa dr. I. Gnidovca. — Rodil se je v Ljubljani l. 1897, ter tukaj dovršil tudi gimnazijo kot gojenec Marijanišča. — Med svetovno vojsko je moral na fronto, nato pa je po končani vojski stopil v bogoslovje ter kot duhovnik vneto delal zlasti za mladino. Škof dr. Gnidovec ga je spravil na misijonsko polje v južne kraje. Zaradi naporne dela je oboliel ter je zdel v Ljubljani izdihnil. Pokopali so ga v soboto popoldne. — Naj v miru počiva!

V Beogradu je umrla Režika Plavčeva, žena znanega celjskega trgovca in gostilničarja. — V Smledniku je odšla v večnost Josipina Konjar. — V Guštanju je odšla v večnost žena ječlarskega uradnika Antonija Konečnik. — Na Dunaju je umrl 67-letni akademski slikar Friderik Gornik, ki se je rodil v Prevaljah ob Mežici. — V Radovljici je umrla 28-letna Minka Černe roj. Mulec. — V Sp. Lipnici je odšla v večnost Ana Golmayer. — V občini Cerklje so zaspali v Gospod. Ivan Sager iz Stefanje gore, Ana Mutić iz Dvorji in Teran Marjana iz Šmartne. — Na Ladiji pri Medvodah je umrl 85-letni prevzitar Andrej Lustrik in kmalu nato 76-letni cerkovnik Simon Jamnik. — V Novem mestu je odšel v večnost 40-letni notar Lojze Ponebšek iz Ormoža. Pokopali so ga v Ljubljani. — V Dobrem polju je na veke zatislila oči 79-letna Rozalija Kleindienst. — V Mostah v Ljubljani je odšla v večnost posestnica in gostilničarka Helena Magister. — Dolenji vasi so pokopali uglednega posestnika Janeza Trdana. — Umrli so še: Saje Franc iz Šmartne, Korsin Franc, Košmrli Ivan iz Stopič; Stopar Martin iz Kostanjevice. Vsi štirje so bili legionarji ter so padli v borbi s komunisti dne 19. februarja, eden pa je umrl zaradi poškodb v bolnišnici. — Ivaneš Marija, žena posestnika iz Brusnice, Stefančič Marija, postnika hči iz Podzemlja, Sodec Katarina, žena posestnika iz Metlike in Zoran Jožefa, perica iz St. Petra. — V Škofji Loki je za vedno zatislila oči 66-letna Lojzika Guzelj. — Umrl je dr. Ignacij Malnerič, odvetnik in posestnik v Črnomlju. — K Bogu je odšla po večno plačilo 80-letna Nosa Marija iz Ribnice. — V Ljubljani so odšli v večnost: 87-letna Ana Zalar, Justina Pogibov roj. Pirnat, 88-letni Franc Žitko z Verda, mala Metka Občak, žel. upok. Mihael Voje, soproga trgovca Marica Vokač roj. Ogrine, dijakinja Trgovske akademije Mija Bernik, Peterček Zupan in vedniška učiteljica v p. 89-letna Julijana Supančič roj. Šuklje. — Naj počiva v miru! Preostale tolaži Bog!

Dolenja vas. Pretekli teden smo pokopali g. Janeza Trdana iz Dolenje vasi. Z njim lega v grob eden onih pravih ribniških krošnjarjev, ki so znani po nekdanjih avstrijskih deželah. Tudi on je nosil težko krošnjo čela desetletja, posebno po Tirolah. Kot trezen, varčen, delavec, priden rešetar je bil zelo priljubljen pri svojih odjemalcih. Bil je vedno pravi krščanski značaj, veren član Apostolstva mož. Bog ga je poklical k sebi ravno na prvo nedeljo jutraj ob istem času, ko se je po navadi odpravljal k spovedi in sv. obhajilu; to nedeljo jutraj pa je odšel k večnemu zedinjenju z Bogom v nebesa. Povsod je rad podpiral vsako krščansko delo, posebno tisk. Bog mu bodi večni plačnik!

deček pa je po nerodnosti s kamnom zadel posestnikovega sina, 12 letnega Ludvika Glavana v glavo. Poškodba je huda. — Karel Gornik, 45 letni košar v Ribnici je padel in si zlomil desnico. — V Levico se je vsekaj 10 letni sin posestnice Jože Zupančič v Žužemherku. — Posestnik, 44 letni Anton Kavčnik v Logu pri Brezovici je padel z drevesa in si zlomil levico. Na vrtu je obrezoval sadno drevo. — Padla je in si zlomila levo nogo 14 letna hčerka posestnice Danica Kovačičeva v Velikih Laščah.

POBEGU UJETNIK

PRIGODE UJETEGA NAPOLEONOVEGA VOJAKA

Koga res nisem dohitel pred vratj mojega stanovanja? Nikogar drugega kot svojo gospodinjico v slovesni krasni obleki, in kot zaplenjeno ladjo v brazdi za njo nikogar drugega kot Rowleja s trobojnico na čepici in v visokih škornjih. Če pravim, da je bil kot zaplenjena ladja v njeni brazdi, govorim seveda samo v prispodobit. Res pa je, da jo je spremljal pod pazduho in v največjo dostojnostjo.

Ko sem bil stopil proti domu, sem si bil izmisli lokav nafrt, kako bi dosegel, da bi se Mrs. Rankines bolj zanimala za naju. Želel sem ji zaupati vse, to se pravi, svojo ljubavno zadevo. In res, toliko da sem ji omenil neko mlado damo, ki se zanimam zanjo, se je dostojanstveno obrnila proti meni in željno poslušala vse, kar se mi je zdelo primerno, da ji povem o svoji idili. Čudno! Ljubezen je tako neizmerna strast, da mi je bilo malone v zadostne, da sem se zaupal tem kamnitim prsim. Zveza je bila mahoma sklenjena. Od tega hipa dalje je bilo videti, kakor da bi bila midva ena družina in le malo truda je bilo treba, da sem jo pregovoril, da se pridruži nama in prevzame pri nizi glavno mesto. Gotovo še nikoli ni bilo tako neenake trojice kot smo bili Mrs. Rankines, Rowley, pa grof Anne. Ampak jaz sem že tak; vse vsem ženam! Če ne morem ugnati kakšni ženi me lahko obesijo na ovrtačnici.

Dogodki v ponedeljek: družba pri odvetniku.

Drugo jutro sem pozvonil točno ob pol devetih na vratih odvetnikove pisarne v Ulici na grad, našel sem ga v njegovi sobi skritega za pisalno mizo, sredi več vrst zelenih pločevinastih skrinjic. Odvetnik me je pozdravil kot starega prijatelja. »Stopite noter! Le noter! Zdobravnik že čaka, in jaz mislim, vas lahko zagotovim, da se bo izvršila operacija brez bolečin.«

»Nisem tako prepričan, gospod Robbie,« sem rekel, ko sva si dala roko. »Vendar nočeva izgubljati časa pred jedjo.«

Med zajtrkom, ki je bil izboren, me je vprašal gospod Robbie: »Gotovo znate plesati, ne-li? Ravno prav. V četrtek bo pri meni ples. To se razume, da morate priti; fastno boste sprejeti. Pri tem mi pride na misel, da vam bo znaliti primanjloval plesalk na plesu — ej, tudi jaz sem bil mlad nekoč! Če vas je volja, ta sprejemte povabilo na tako dolgočasno reč kot je čajanka v hiši neporočenega odvetnika, vas prosim, da se potrudite danes zvečer proti osmi uri k meni. V družbi bodo v glavnem njegove nečakinje in nečaki, njegove pranečakinje in pranečaki, pa njegovi varovanci, veste, in sami potomci njegovih klientov. Upam pa, da vam bom med njimi lahko pokazal eno ali dve gospi, ki sta vredni pogleda, in s tega potem lahko plešete.«

Kako rade volje sem sprejel te povabilo, si lahko vsakdo misli. Odhitel sem domov, da se oblečem dostojno za nje, ki bi jih tam našel, in primerno za dobre vesti. Sem pa tudi prepričan, da je bila moja zunanost nekaj posebnega. Ko sem odhajal, mi je Rowley rekel: »Ej, gospod Anne, imenitni ste videti! Celo sama kamenita Bethiah je bila — kako bi najbolje povedal? — oslepljena zavoljo moje zunanosti, obenem pa tudi ogorčena. Že ko je pomilovala nečimurnost moje obleke, vendarle ni mogla popolnoma utajiti obhudovalja nad menoj.«

Pri gospodu Robbieju je bila zbrana le majhna družba — s tem seveda nočem reči, da je bilo malo ljudi, kajti po vseh prostorih se je trlo ljudi — ampak za zabavo gostov se ni dosti storilo. V eni sobi so stali mize, kjer so se starejša gospoda zabavali z igranjem whista; v drugi in hkrati največji sobi pa so skušali mnogobrojni mladi ljudje obojega spola preganjati čas, kakor so pač znali. Dame so sedele po nizkih stolicah, kjer so si pustile dvoriti, gospodje pa so stali okrog njih in se jim laumagal zoper dolgočasje, kvečjemu so bili v zabavo še koledarji in časopisi, ki so ležali po mizah, v katerih so bile slike mladih junakov

dneva. Robbie sam se je največ mudil v igralni sobi, sumo zdaj pa zdaj je stopil kot pravecati vzor vseslopnega strica med mlade ljudi, dobre volje hodil od enega do drugega in jih ogo-varjal.

Gospod Robbie je bil popoldne slučajno srečal Floro. »Danes pa morate priti k meni na obisk, gospica Gilchrist. Pokazati vam želim pravega Feniksa, nekega gospoda Ducieja, novega mojega klienta, v katerega sem se zaljubil do ušes.« Ker je pri tem tudi nekoliko opisal, kakšen sem, je Flora kmalu uganila, koga ima v mislih. Polna pričakovanja je res prihitela v družbo in si izbrala prostor tik zraven vrat, kjer sem jo našel eredi omladenih mladencev. Ko sem pristopil, je hitro vstala in me pozdravila kakor starega znanca z besedami, ki jih je bila očividno skrbno pripravila.

»Kako se pa kaj počutite, gospod Ducie? Že celo večnost se nisva videla!«

»Mnogo vam moram povedati, gospica Gilchrist,« sem odvrnil. Dovolite, da prisedem k vam.«

S tem, da si je izbrala sedež pri vratih in spretno uporabila svoj šal, se ji je posrečilo, da je ohranila stol poleg sebe prazen.

Naredila mi je prostor, kakor da bi to bilo samo po sebi umevno, mladeniči pa so bili toliko dostojni, da so se umaknili. Brž ko sem sedel, je razvila pahljačo in mi skrita za njo zašepetala: »Si blazen?«

»Blazno zaljubljen, da, drugače pa pri zdravju pameti.«

»Nimam miru. Niti ne veš, koliko trpim! Kaj boš rekel Ronaldu, majorju Chevenixu, pa moji teti?«

»Tvoji teti?« sem prestrašen vzkliknil. »Je tukaj?«

»V igralni sobi je in igra whist.«

»Potem bo gotovo ostala ves večer tukaj ali ne?«

»Morebiti,« je priznala Flora, »ponavadi ostane!«

»Dobro; potem se moram pač izogibati igralne sobe. To pa je ravno moja želja. Nisem prišel sem kvartat, ampak da bi videl neko mlado damo, če mogoče, in ji povedati razne vesele novice.«

»Ostaneta pa še Ronald in major!« je vztrajno govorila Flora. »Ta dva se ne držita igralne sobe! Ronald teka venomer sem in tja, major Chevenix pa —«

»Se neumorno suče okrog gospice Flore,« sem ji segel v besedo, »in se prejkone razgovarjata o ubogem St. Ivesu, ne-li? To si lahko mislim, srce moje. Toda gospod Ducie je prišel,

»Prosim pustite bojazni.«

da prepreči to. Prosim, pusti te bojazni; strah imam samo pred tvojo teto.«

»Zakaj pa pred mojo teto?«

»Ker je dama, draga moja, in sicer prav pametna dama, pa tudi prav srčna dama, kot so vse pametne žene! Človek nikdar za gotovo

ne ve, kaj bodo take dame storile, če jih ne zaloti v kakem skritem kotičku, kot sem tukaj tebe. Tvoja teto bi ne oziraje se na mojo nevarnost in čustva našega izbornega gostitelja lahko povzročila velik vrišč in spotiko!«

»Ne vem, kaj pa misliš o Ronaldu? Misliš, da se boji kaj takega? Potem ga poznaš slabo.«

»Ravno nasprotno mislim, da ga poznam prav dobro,« sem odvrnil. »Glavno je, da naj prej jaz govorim z Ronaldom, ne on z menoj.«

»Pa pojdi, prosim, in govori nemudoma njim.« je prosila Flora. »Tamle je na drugem koncu sobe in govori s tisto rdečo oblečeno gospi, vidiš?«

»Pa naj pustim svoj stol, preden sem ti povedal svoje dobre novice? Še dolgo nel! Pa tudi je samo eno, predraga, kar bi rad izvedel. Dovolj mi!«

»Oh, Anne, je zaječala Flora, »ali bi bila tako vznemirjena, če te ne bi ljubila? Postala sem bojazljiva; samo pomisli, če bi bilo obratno, če ti bi bil na varnem in bi jaz bila v taki nevarnosti!«

Toliko da je izgovorila, sem že spoznal, kako nespametnem sem bil. »Bog mi odpusti,« sem hitro odgovoril.

»Dosljej mi še nikoli ni prišlo na misel, da ima tudi ta stvar dve strani.« In povedal sem ji kolikor mogoče na kratko, kaj sem bil ta čas doživel, nato pa sem vstal, da bi šel iskat Ronald. »Saj vidiš, draga, da te ubogam.«

Obdarila me je s pogledom, ki je že sam bil plačilo, jaz pa sem šel, kakor da bi se poslovil od sonca. Nosil pa sem ta pogled seboj v srcu kot ljubimkovanje.

Rdečo oblečena gospica je bila dekle s polnimi prsmi in je zaljubljeno gledala. Najlepša na njej so bile oči in zobje. Vneto je zmajevala z ramenj in njena zabava je šumela kot slap. Nobenega dvoma ni bilo, kakšna čustva so prevevala Ronald; oboževal je celo stol, ki je sedela na njem. Jaz pa nisem poznal usmiljenja. Ravno ko se je sklonil čez njo, sem mu položil roko na ramo.

»Oprostite prosim za trenutek, gospod Gilchrist!«

Zganil se je, se urno obrnil in me pogledal s silnim začudenjem.

»Da, res, jaz sem. Oprostite, da vas tako motim, ampak tukaj se moramo najprej ozirati na gospoda Robbieja. Ne bi bilo prav, če bi v hiši tega gospoda naredil kako nesporazum ljenje. Zaradi tega se mi vidi potrebno, da vaš opozorim, tukaj mi je ime gospod Ducie.«

»Saj — Saj — pravim! Žopet ste tukaj! Za vrage, kaj pa imate opraviti tukaj?«

»Tiho, bolj tiho, prosim, sem odvrnil. »Tukaj ni pravi kraj, moj dragi, ni pravi kraj. Če vam je prav, obiščite me na koncu, ali jutri zjutraj, če vam je drago. Potem se lahko pogovorimo. Samo tukaj ne gre, to morate sami uvideti.«

On pa še ni zbral svojih misli, da bi mi odgovoril, ko sem mu že bil dal svoj naslov iz izginil v množici.

Toda usoda na žalost ni hotela, da bi se tako lahko vrnil k Flori. Gospod Robbie mi je zaprl pot. Neizmerno ga je mikalo, da bi govoril, in ko je venomer debeljal, sem jaz moral gledati, kako so se omladeni mladi gospodje iznova zbrali okoli moje Flore. Ravno sva malomarno stopala z roko v roki po sobi, ko sem zagledal svojega prijatelja majorja, ki se je nama bližal trdno vzravnano in prisiljeno nadičan kot po navadi.

»Ej,« sem vzkliknil in pograbil priložnost, »tu prihaja gospod, ki bi ga rad poznal. Ali bi bili tako prijazni in me predstavili majorju Chevenixu?«

»Samo da mi poveste, prijatelj,« je odvrnil Robbie in bipoma zaklical: »Major, stopite malo semkaj, rad bi vam predstavil svojega prijatelja, gospoda Ducieja, ki vas želi spoznati.«

Major je zardel, da je bilo dobro videti, vendar je ostal miren. Priklonil se je prav glavo boko in rekel: »Nisem sicer prav gotov, vendar se mi dozdeva, da sva bila nekoč skupaj, ne-li?«

»Ne uradno,« sem odvrnil in se mu enak poklonil. »Vendar želim že dolgo, da potrdim najino poznanje.«

»Jako prijazno, gospod Ducie. Ali ne bi mogli pomagati malo mojemu spominu? Pri kateri priliki sem imel to čast?«

»Potem bi vse izblebetal,« sem dejal in se nasmejaj, »in to vpricho odvetnikale!«

(Nadaljevanje prihodnjik.)

Rep — orožje ali orodje

Na videz malo važen je rep v sestavi živalskega telesa. Pa vendar ni tako, zakaj pri mnogih živalih opravlja tudi on važno delo. Konji in krave uporabljajo rep za preganjanje muh in brencljev. Opicam služi za peto roko pri plezanju po drevesu ali pa celo za trganje sadežev z dreves. Druge živali se nanj naslonjajo. Veverici pomaga košati rep, da ostaja v ravnotežju pri skakanju z drevesa na drevo; pri padcu z višine ji zmanjšuje hitrost ka-

Veverica

kor padalo. Poleg tega se veverica z repom tudi pokriva. Perzijska mačka uporablja rep pri spanju za žimnico in odejo obenem. Rep je učinkovito orožje bodičastemu skatu, sorodniku morskega psa. Ta žival ima kakor bik dolg rep, nagubančen z ostrimi bodicami. Gorje mu, kadar stopi v stik z bodičastim skatom.

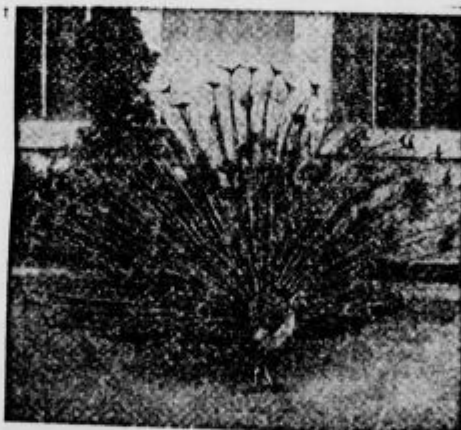

Kenguruj

Bober ima ploščat luskav rep za krmilo pri plavanju. Hlišna miš se z repom vzdržuje pri skakanju v ravnotežju in se z njim tudi oprijema; prav tako opica. Rjavi vriskač (opica novega sveta) ovija rep okoli vej in visi na njem. Levji rep ima na koncu čop dlak in v njih skrito roženo ost. Z repom lev usmrti človeka in tudi vola pobije. Vidra prav dobro plava, saj s krepkim, ploščatim repom izvrstno krmari.

Kitu je rep glavni gibalni organ in tako močan, da razbije z enim samim mahom velik čoln. Z udarci navzgor ali navzdol se kit potaplja v globino ali prihaja na površje. Ako suče obe polovici repa, se giblje naprej, kakor parobrod ob vrtenju vijaka. Kenguruj večkrat sede na zadnji nogi ter se opira na rep. Ko mladiči v Ameriki živečega hrbtonosa nekoliko odrastejo, splezajo samci na hrbet in ovijejo svoje repke okoli nazaj zavitega materinega repa. Potem pa gre cela družina čez drn in strn.

Žolne se spirajo na rep, ko s kljunom dolbejo v deblo. Puran se razjezi, razprostre rep v kolo in napade takrat tudi človeka, če ga draži. S svojim krasnim repom se ponaša pav. Ruševac, ki je manjši od divjega petelina, se baha z ukrivljenimi repnimi peresi »krivci«, ki si jih lovci in nelovci radi zatikajo za klo-

Pav

Ker ima zleknjeno telo in dolg rep, se martinček ne premika kakor druge živali, temveč sunkovito šviga sem in tja. Če izgubi rep, ni več tako okreten in sreča, da mu odpadli rep znova zraste.

Strupena, v Severni Ameriki živeča velika kača klopotača razdražena skrebeta z roženimi obročki na koncu repa. Nilski krokodil je na suhem precej neokretna žival, dožim v vodi s svojim dolgim, močnim in stisnjenim repom šviga sem ter tja kakor strela. V Atlantskem oceanu živeča riba poletas se požene, kadar jo preganjajo morske roparice, z repom po več metrov visoko iz vode. Morski volk kot plavač prekaša najbrže vse druge ribe in ima vretenast rep z dolgo na dva enaka dela razdeljeno plavutjo, ki krepko z njo vesla in krmari.

Vidra

Skorpionov členasti repek se okončava v strupen mehurček z zavitim votlim želom. Skorpion ponoči zasleduje žuželke in drži repek na hrbet zavihan z navzgor obrnjenim želom, vedno pripravljen, da napade ali da se brani.

Kadar raku preti nevarnost, udari nekajkrat z repom ter izgine zaradi odboja bliskovito ritensko v svojo luknjo. Samica nosi po zimi jajčka, prilepljena na varnem mestu pod repom. Izleženi mladi rakci lezejo okrog samice, kakor hitro jih kaj prestraši, zbežijo k materi in stara odnese na repu svoj zarod v varno zavetje.

Repe, oziroma žimo na njih cenijo tudi tatovi, saj se je neredko zgodilo, da so krasni konji dobili v hlevu čez noč — gole repe.

Rep mnogokrat omenjajo slovenski narodni pregovori, na pr.: Izgovor je dober, če ga tudi pes na repu prinese. Ali pa: Mačka zacvilí, kadar ji stopiš na rep.

Morski volk

Opice v živalskem vrtu

KRALJIČEK

Ljudska povest. Podomačil France Premrl.

»Da, fant je bolj pameten kot ti, čeprav si za eno leto starejša od njega. Toda zapomni si to: Neodkritost ne prinese nobene sreče.«
»Kaj menite s tem?«
»Kdor prelomi besedo enemu, jo prelomi tudi drugemu.«
»Ne. Svoje besede ne prelomim — nikdar — ne Janezu in vam tudi ne.«
»Bomo videli, je zagodrnjal stari.«
»Dekle se je usedlo k mizi in se je krčevito razjokalo.

VIII.

Kraljiček je čvrsto korakal po dolini ob reki. Nasiravno mu je slovo od ljubljenega dekleta težilo srce, je vendar čutil v prsih toploto in

Kraljiček je čvrsto korakal...

srečo kot še nikdar v življenju. Vedno znova je pritiskal šopek, ki je bil zložen iz vrtnic, nageljev, rožmarina in spominčic, na lica in srkal prijetni vonj z nosom, vedno znova je mislil na ljubeznive, sladke besede, ki mu jih je govorila Majda, in na solze, ki jih je pretakala ob slovesu. Ko je po enoural hoji krenil od Modreja po bližnji proti Bači, mu je tam zadenelo na ušesa pokanje možnarjev in hrupna muzika. Kaj neki imajo tukaj? Kako poroko?... Zavil je proti hiši kolarja Muznika, kjer je bila poročena sestra njegove rajne matere, Krajnikova Polona. Tam je stalo več praznično oblečenih ljudi in tedaj mu je že skočil naproti neki mož — čevljar Lovre — njegov oče.

»Janez, moj fant, kaj si res ti?« je zaklical iznenadeno Vetrnjak; »pozabili so, da bi te povabili, sedaj pa prideš sam sem, to je lepo.«

Mladenč je stisnil očetu roko in vprašal: »Kakšna slavnost je tukaj?«
»Pa kaj nič ne veš Muznikov Martina, tvoj bratranec, se poroča z Brežanovo Maiko z Bače; njen oče je brat tvojega kresnega botra, Boltarja. Tako imaš dvojen vzrok, da si zraven, haha...«
»Jaz ne ostanem. Moram iti dalje, ker hočem priti danes še daleč naprej.«

»Pa zakaj neki si na poti? Ali te morebiti Jernač Godrnjač zapodil ali si mu sam ušel?«
»Ne, mojster je bil prav dober z menoj in sedaj me pošilja na potovanje, da se še kaj naučim.«

»Na potovanju si? Torej sam svoj gospod. Ali imaš denar?... Ti, Janez, bi mi morebiti mogel... pa o tem bova govorila pozneje... Danes

moraš na vsak način ostati tukaj, zaradi enega dneva ti ne sme biti toliko.«

In že je zaklical ved glasov:

»Janez je tukaj, Kraljiček.«

Sorodniki — vse sestrične in bratrance — so stopili k njemu in mu prigovarjali, naj ostane, nazadnje je prišla še teta Polona in ga ni več izpustila. Bila bi sramota, nečast za celo družino, je izjavila, da bi bil že tukaj in bi zbežal s svatbe. Tako ni preostajalo ubogemu Kraljičku, pa najsi mu je bilo še tako neljubo in nepriljubeno, nič drugega, kot da se je pokazal prijaznega in se udeležil svatbe. Odločil je svoje stvari v Muznikovi hiši, in ko so odšli po nevesto na njen dom, je šel tudi on med drugimi svati v cerkev. Med svetim opravilom, ki je bilo zelo slovesno, je moral vedno misliti na Majdo; v dveh letih bo stal tudi on z njo pred oltarjem.

Svatosko kosilo je bilo na nevestinem domu. Preden so se posedli okrog mize, je potegnil Vetrnjak svojega sina v manjšo stransko sobo, kjer sta sedela pri litru vina Brbljač in Škrlec, ki sta poroko nekoliko zamudila. Oba sta skočila pokonci, prišla vsak za eno roko mladeniča in zaklicala:

»Janez, moj kumče! — Zlati fant! — Bodi pozdravljen! Ze več kot eno leto se nismo videli. Si vendar srečno ušel iz zmajevskega brloga?«

Kraljiček je nejevoljno zmajal z glavno.

»Janez, zelo si zrasel in lepo si se razvil, da sem kot tvoj boter lahko ponosen nate,« je blebetal Brbljač kar naprej; »nič ne misli, da se ti hlinim, če ti rečem, da sem si danes med poroko mašo vedno mislil, da ni v cerkvi tako lepega in brkega človeka, kot si ti.«

»Razen Brbljača, hehehe,« se je zasmejal čevljar.

»Oho, Vetrnjak, tako lep kot ti sem pa še vedno. — Hvala Bogu, še dobro sem ohranjen in čutim se še vedno mladega. Moja siva glava nič ne kazni mladosti. Črešnjevo drevo ima tem bolj belo cvetje, čim mlajše je. V Parizu sem videl švicarskega kralja, ki je bil zal in brhek in je vendar imel snežnobele lase.«

»Oho, Brbljač, v Švici nimajo nobenega kralja,« mu je segel v besedo Škrlec.

»Kaj, ti puhloglavce? Kolikor učenosti imaš ti v glavi, jo imam jaz v mezincu. Jaz sem videl več kraljev, kot imaš ti gumbov na fraku. Kaj veš ti o kraljih? Kvečjemu če poznaš kralja na igralnih kartah ali pri šahu.«

»Janez, na tvoje zdravje!«

»Dejta no, brata, nikar se ne pričakajta, ampak rajši pijata!« ju je miril Vetrnjak. »Trčimo na zdravje mojega sinca!«

»Janez, na tvoje zdravje!« so zaklicali vsi trije hkrati in dvignili kozarce. In že so ubrali veselo napitnico:

»Kol'kor kapljic, tol'ko let
Bog nam daj na svet' živeti!
Živio, oj živio na svet'!

Kdor zdaj černo se drži,
ta za našo družbo nil
Živio, oj živio na svet'!

Medtem, ko so peli, je motril Kraljiček tri tovariše. Po vsem svojem obnašanju so bili še vedno stari bratci in vendar so se precej spremenili. Oče je bil upadel in srušal v obraz, imel je že tu pa tam osivele lase in nenaraven blek v očeh... V gladko obrtem, zabuhlem, rdečem obrazu Brbljačevem je postal nos čisto modrikast, lasje so mu še vedno štrleli kot jezu bodice navzven, bili so pa snežnobeli. Še najmanj spremembe je kazal Škrlec. Sicer se mu je začrtalo preko čela nekaj gub, toda drugače je imel še vedno svojo prožno postavo, kostanjeve kodraste lase in zavihane brke kot nekdanj. Le njegova obleka, čeprav čista, je bila vendar precej oguljena in ponošena. Frak se je sumljivo svetil in skozenj se je tu in tam prozorno videlo... Veliko časa pa ni imel mladenič za opazovanje; kajti ravnokar je stopil v sobo nevestin oče in jih povabil k svatovski mizi.

Pri gostiji je imel Kraljiček na svoji levi strani Škrlica, na njegovi desnici je sedela družica Nežka, najmlajša nevestina sestra, močno razvita, drzno dekletje z žoltordežimi lasmi in pegastim obrazom. Njima nasproti sta sedela Brbljač in Kraljičkov oče. Vsa dekleta so se dobričkala mlademu urarju in so si prizadevala, da bi prišle z njim v pogovor. Najbolj vsiljiva je bila Nežka, njegova sosedka pri mizi. Rinila se je čisto k njemu, se mu vedno nasmehovala in prilizovala na vse načine. Kraljiček pa se je držal hladno in resno, bil je zaprt in malobeseden. Če je kaj več govoril, se je menil s Škrlicem na svoji levi. Tu je zaklical Brbljač že mizo:

»Ti, Janez, saj vendar nisi v Škrlica zaljubljen. Moraš se bolj za svojo tovariško brigati. Vidva — ti in Nežka — spadata skupaj, že zaradi mene, ker sem obema boter. Tebe sem neel b krstu in Nežki sem bil tudi za botra. Iz tega pa ne nastane nikak zakonski zadržek, ampak, da vama bom tudi za poročno pričo, ko bosta stala nekoč drug poleg drugega pred oltarjem. In da se nekoč poročita, to je gotovo stvar, kajti vidva sta ustvarjena drug za drugega kot — majolka in vince.«

Nežka se je na to primerno bučno zasmejala, dočim je udarila Kraljičku temna rdečica v glavo in je Brbljača ježno pogledala.

»Ti, Brbljač, nikar ne mečetaš s snubitvijo. Janez ima vse boljše nade, kot si ti domišljaš,« ga je opomnil Škrlec.

»Boljšo partijo, hočeš reči, a? Take je ni. Dekletu sem sirc in boter jaz, trgovce Janez Boltar — po krivici imenovan Brbljač — in ji bom nekdanj vse svoja premoženje zapustil.«

»In svoje dolgove?«

»Dolgove? Kdo ima dolgove? Brbljač? Ne. Škrlec? Ta pa. Kdo ima gotovino in denar? Brbljač? Da. Škrlec? Kaj še. Kdo je prepotoval svetlja noter do Francije in Pariza in kdo je povsod poznan?«

»Ribničan Urban je po celem svetu znan,« mu je zapel v odgovor Škrlec. »Jaz pa sem najbolj znan z majolko, z vinom napolnjeno.«

In kot na povelje so jo brč vsi trije vrezali:

»Majolka bod' pozdravljena,
ker z vinom si pripravljena,
majolka, majolka,
majol-majol-čica
majolka, majolka,
majol-majol-čica.

Od zunaj lepo pisana,
od znotraj z vinom štrihana,
majolka

Ker vince radi imamo,
majolčico štimamo,
majolka

S petjem so odvrnili pozornost od Kraljička. Gostje so se smejali, jedli in pili in si drug drugemu nazdravljali. Škrlec, ki je že od zjutraj pil in imel vedno prazen kozarec pred seboj, je zlezlo vino polagoma v glavo. Kaj posebno dobre volje danes sploh ni bil, ker so ga muzikantje na pihala odrinili, da ni mogel nastopiti s svojo kitaro. Sedaj se ga je lotevalo vedno bolj otožno in klavirno razpoloženje. Naslonil je glavo Kraljičku na ramo in mu je jokavo zašepetal:

»Janez, ti zlati človek, ti si mlad in lep. Ti greš ven v svet, življenje ti je odprto in se ti smešlja z najlepšimi upi. Zame je pa vse končano, talenti zapravljeni, sreča in uspehi uničeni. Kot uboga para sem tu, s praznim možniškom, mrzlim srcem, brez družine in brez človeka, ki bi mu bilo mar zame.«

(Nadaljevanje prihodnjik.)

ČUDA božje narave

RASTLINA - ki živali davi in žre

Po mokrih barskih tleh, kjer se stopinje ugrezajo v črno smrdečo vodo in v barski mah, raste čudovita roža, ki ji pravimo rosika ali kot ima znanstveno ime — *drosera*. Rastlina je zdravilna in zato so jo pridni nabiranci zdravilnih rož že precej uničili. Rosika ni velika cvetlica. Med mahom, kjer ima svoj domek, napravi rožico, sestojeno iz več dolgopeceljatih listov, ki so podobni majhnim žličkam. Iz srede rožice požene rosika stebelce, na katerem visi po več belih cvetov, ki so za svetlobo zelo občutljivi in se zaradi tega odpro le za nekaj ur ob sončnih dneh. Ob oblačnih in deževnih dneh so cvetovi vedno zaprti.

Rosika v mahu

Listki rosike so posejani z drobnimi dlačicami — 200 jih je —, ki nosijo na koncu majhno kapljico lepljive snovi. Zato je rastlina videti, kakor bi nanjo padla rosa. Odtod tudi ime — rosika. Ko padejo jutranji sončni žarki na rumenkasto-rdeče listke, se zabliste lepe kapljice kot dragulji. — Drobne žuželke, mušice, sem in tja tudi metulji ali celo kačji pastirji, sedajo na listke rosike misleč, da so te drobne kapljice sladki med, ki ga jim cvetlica nudi. Toda jo! Rastlina ni tako nedolžna, kakor se je zdela premeteni živalci. Ko je žuželka sedla na list, že so jo lepe kapljice čvrsto priklenile. Uboga živalca se sicer brani, razpenja krila, da bi ušla smrtonosnemu objemu, pa vse zaman. Dlačice se vedno bolj upogibljejo, vedno več jih je, ki objemajo jetnika in mu s svojim lepim sokom zamaše vs dihalne odprtine. Kot polipove lovke so, ki svoje žrtve ne izpusti več. Še kratek smrtni boj in žaloigra je končana. Ko se je žrtev umirila in je boj za rešitev iz smrtni pasti prenehal, se listek, na katerem je ujeta mušica, nekoliko upogne, da se lahko tudi druge lovke, ki stoje na robu listka, udeležijo obilne pečenke.

V trenutku, ko rastlina več ne doznava trgaev umirajočega ujetnika in je gotova, da je žrtev že mrtva, se lepka snov spremeni v prave želodčne sokove, ki so jedki. Ti sokovi, ki jih rastlina še naprej izceja, prebavijo užitate dele žuželke. Čez nekaj dni, ko je plen prebavljen, se listek zopet odpre, lovke se zravnavajo, na listku pa opazimo ostanke obeda: neužitne dele, ki jih veter odnese.

Zanimivo je, kako rastlina prebavlja. Lovke rosike opravljajo trojno delo: s svojimi lepimi kapljicami, ki so svetlordeče, privabljajo plen. Z borbo z lovkami mehanično dražijo lovke, ki se vedno bolj oklepajo braneče se živalce, obenem pa izločajo vedno več lepke snovi, ki žival umori. Kakor hitro rastlina zazna, da veebuje plen organsko snov (dušičnate spojine), se prej svetlordeče kapljice spremenijo v temno, škrlatnordeče. Tudi kemično se lepka snov spremeni in postane močno kisel in jedka in prične razkrajati plen. Ko pride le nekoliko predelane živalskega organizma na list, kemično tako učinkuje, da prično lovke izločati pepsin

(želodčno kislino), ki do konca prebavi vse užitate dele plena.

Ako prinese veter na list droban pesek ali kako drugo neužitno stvar, se sicer lovke nagnejo, da bi pograbile žrtev, a se kmalu zopet zravnavajo, ker manjkajo mehanična in kemična dražila.

Navadna rosika: odprt list, pripravljen za lov.

Plen navadne rosike: muha se je ujela ter bo uničena.

Zmožnost prebavljanja je pri rosiki zelo velika, saj uporabi čez 14 vrst raznih mušic in mravelj, dalje surovo in pečeno goveje in telečje meso, sir, maslo, kostni mozeg, nekatera semena rastlin in cvetni prah. Le sladkosnedna rosika ni. Sladkorja in kislin ne mara. List rosike uporabi v vsem svojem življenju le 2 do 4 živalce. Ako mu umetno dodamo več hrane, pogine že v 10 dneh.

Gotovo je zanimivo vprašanje, zakaj se rastlina poslužuje žuželk in tako mesne hrane, ko ima poleg tega še koreninice. Rosika živi, kakor smo že omenili na barskih in močvirskih tleh med mahom. Tu dostikrat ne more pograbiti koreninice tako globoko, da bi dosegla zemljo in jih navadno preplete med mah ter se tako usidra. Zaradi tega ji česče primanjkuje hrane, zlasti dušičnate. Modra Stvarnikova roka pa ji je v nadomestilo, ker poživlja puete močvirne zemlje, dala čudovito moč, da lahko lovi žuželke in se tako preživlja.

Poskusi pa so pokazali, da živalska hrana rosiki ni neobhodno potrebna. Büngen je napravil takle poskus: V dva lončka je vsadil rosike. Prvem je polagal na listke za bučnikovo glavico velike koščke mesa, drugo pa je imel pod steklenim zvo-

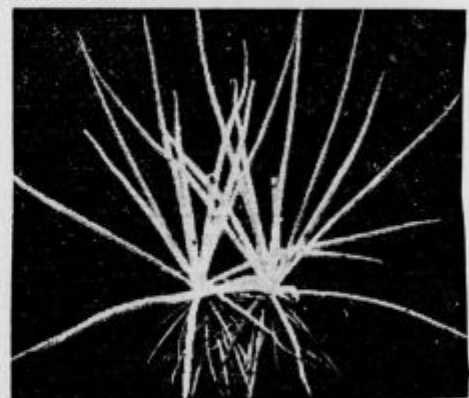
nom in je »stradala«. Dognal je, da je krmljena rosika mnogo lepše in bujnejše uspevala, napravila več listov, cvetov in semen, stradajoča pa je le životalila.

V bližnjem sorodstvu z našo rosiko je rosn list ali živi muholovec (*dropsophyllum lusitanicum*), ki raste po suhih gričih v severnih krajih Afrike, v Spaniji in na Portugalskem. Tudi rosn list je čudovita in zanimanja vredna rastlina. Na svojih dolgih in ozkih listih ima v 6 vrstah drobne lovke, ki delujejo prav tako kakor pri rosiki. Vsa rastlina je do 50 cm visoka, posamezni listi pa so 20 do 30 cm dolgi.

Rosni list je ena najetarejših znanih mesojedih rož in je pravi, živi muholovec. Portugalski kmetje sadijo to rastlino v lonce, ki jih postavljajo na okna. Da ta živi muholovec res zasluži to ime, bodi povedano, da vjame ena sama rastlina do 100 muh dnevno. Zaradi tega imajo vse kmečke hiše na oknih več ali manj loncev te rastline. V Spaniji pa se rosnega lista poslužujejo drugače. Ker raste tam mnogo teh rastlin, jih kmetje povežejo v manjše snopce in jih kot prave muholovce obesijo pod strop. Seveda pogine rastlina, a njena lepka snov še dolgo lovi muhe. Ko je muholovec poln, ga odstranijo in obesijo novega. Kajne, kako se v teh krajih na preprost način iznebe nadležnih muh.

Pri nas imamo precej rastlin, ki love živali, jih usmrte in požijejo. Najbolj znane so rosike, dalje masnice in mešinke. Pa ne le rastline, celo gljive so tako požrešne, da love drobne živalce in se preživljajo z njihovo krvjo.

V tropičnih krajih žive čudovite mesojede rastline, ki se ne zadovoljujejo le z majhnimi kosilci, ampak si privoščijo prave gostije. Po takih gostijah iz rastline tako močno smrdi po gnajočih ostankih, da si ljudje zatisejo nos, ko gredo mimo. — Kako žive in prebavljajo svoje obede te rastline, bomo še elišali.

Rosni list ali živi muholovec. — Vsaka rastlina ujame precej muh, kakor pa kak muholovec iz papirja.

LOVEK V BOJU Z MRČESOM

Močni molj

(*Ephesia kühniella*)

Kakšen je

Spada k metuljčkom, kot vsi molji. Z razpetimi krili meri komaj 200 do 226 mm. Sprednji krili sta sivi in okroženi z bolj ali manj belimi ali temnimi progami ali pikami. Zadnji krili sta napol prozorni. Ko sedi, zlađa prednji krili čez zadnji. Oba spola se dasta z lahkoto ločiti; kajti zadek samca je zaokrožen, samice pa zaradi legla prirosten.

Kako živi

Samica močnaterega molja, leže z leglom nekaj nad pol mm velika jajčeca v moko ali na vreče. Ena samica zleže 200—300 jajčec, iz katerih se razvijejo po 2—6 dneh komaj milimeter velike žerke, ki žive od različnih vrst moke. Venomer potujejo ter prepredajo bele tenke niti, kamor pridejo. Barve so zelenkaste ali umazano-rdečkasto-bele, le glava je svetlorjava. Na vsakem telesnem obročku je nekaj dolgih ščetin. Po štirih, redkokdaj petih levih, to je po 8—10 tednih žerka doraste. Dolga je 20—25 mm in se zabubi v zapredek, ki

ga je sama spredla iz belih niti. Vmes je pomešana moka in blato. V tem zapredu se razvije v vitko, svetlorjavo bubo, ki postane čez 14 dni črna, kar pomeni, da bo čez nekaj dni izletel iz nje metuljček. In res po 17 ali 20 dneh izleti metulj, tako da traja ves razvoj od jajčeca do metulja 13—15 tednov. V ugodnih razmerah (toplota, zadostna hrana) se moreta v enem letu razviti dva rodova.

Škoda

Najbrž so prinesli pred kakimi 70 leti močnaterega molja iz Amerike v Evropo. Tu, zlasti v Srednji Evropi, se je močno razširil in postal najhujši škodljivec. Škoda dela le žerka, kot pri vseh metuljih. Sicer pa samo uničenje moke, ki ga povzroči z žretjem, ni skoraj nič v primeri s škodo, ki jo naredi s svojimi zapredki. Moka postane neuporabna, zbere se v kepice, ki jim je primerno blato žerke. Nekoliko manj škodljive so žerke po shrambah in stanovanjih.

Način borbe

Proti temu škodljivcu se ponekod bore s strupenim plinom pruske kisline. Nekdaj so jih uni-

NAŠI VELIKI MOŽJE

ADAM BOHORIC

Znamenit sodobnik Trubarja in Dalmatina — Adam Bohorič — nosi v slovenski književni in splošno kulturni zgodovini ime prvega našega šolnika in prvega slovenskega slovnicearja.

Rodil se je nekje na Štajerskem okrog l. 1520. Iz njegovih otroških in mladeniških let nam ni nič znanega, pač pa ga zasledimo šele 1548 na Nemškem v Wittenbergu, kjer je na tamkajšnjem znamenitem vseučilišču poslušal nauke velikega znanstvenika in humanista Melanchtona, pisatelja velike latinske slovnice. Potem pa se je posvetil učiteljevanju na Slovenskem. Že leta 1551, ko izide prva Trubarjeva slovenska knjiga, najdemo Bohoriča v Krškem, kjer je ustanovil prvo slovensko šolo in jo sam vodil do leta 1563. Zatem je nekako tri leta vodil samostojno gospodarstvo prav tam. Leta 1566 pa je prišel v Ljubljano in postal tukaj ravnatelj latinske stanovske šole, ki jo je vodil tja do 1582. Obenem pa je bil član šolske komisije in končno od leta 1595 do 1598 zopet ravnatelj iste šole. Bil pa je tudi glasbeno dobro podkovan in je že v Krškem, še bolj pa v Ljubljani, pospeševal cerkveno petje, ki so ga protestantje vneto gojili.

Posebno veliko zaslug si je Bohorič pridobil s sodelovanjem pri tiskanju in prodajanju Dalmatinove biblije ali svetega pisma. Že leta 1583 je odšel skupaj z Dalmatinom v Wittenberg, kjer je vodil tisk te knjige, potem pa je bil leta 1584 in naslednja leta glavni razpisovalec sv. pisma na Kranjskem. Kot ravnatelj stanovske protestantske šole v Ljubljani se je odlikoval posebno s tem, da je sestavil zanjo prvi učni načrt leta 1568. Učence je naučil po tem redu latinščine popolnoma, grščine deloma, računstva, glasbe, petja in seveda verouka, žal, da protestantskega. Pouk je bil seveda po večini v nemškem jeziku, vendarle pa se tudi slovenščina ni zanemarjala, saj je prav Bohorič sam napisal prvi praktični šolski abecednik pod naslovom Elementale Labacense, torej nekako začetnico za ljubljansko šolo. Obenem pa je izdal tudi nekaj slovarčev, s katerim je hotel pomagati slovenskim učencem pri učenju latinščine in nemščine. To knjižico je imenoval Nomenclatura trium linguarum, po naše Slovarček treh jezikov, namreč slovenskega, nemškega in latinskega jezika (1580).

Posebno pomembna je Bohoričeva udeležba pri revizijski komisiji Dalmatinovega svetega pisma leta 1581 v Ljubljani. Pri tej komisiji je namreč prav Adam Bohorič dobil veliko nalogo, zapisati vse sklepe, ki jih je komisija sprejela proti Trubarjevemu načinu slovenskega pisanja in uvedle potrebne spremembe in novosti, ki so vse šle za tem, da bi se slovenski knjižni jezik zboljšal glede pisave, saj je bila pri Trubarju zelo nedosledna. In Bohorič si je tako vestno zapisoval določila komisije, da je prav lahko ustregel zahtevi, naj te odločitve objavi. Ni namreč objavil samo teh sprememb Trubarjeve pisave, marveč napisal kar celo slovensko slovnico (1584). Tako smo dobili Slovenci istega leta kakor prvi prevod svetega pisma tudi prvo slovensko slovnico pod naslovom Zimske urice (latinski naslov Arcticae horulae). Seveda prva slovenska slovnica Bohoričeva ni kaj takega kakor je zdaj Breznikova slovnica, Bohorič se je namreč vse preveč ravnal po svojem velikem učitelju Melanchtonu in po latinski slovnici, namesto da bi bil pomislil, da je treba slovnico za slovenski jezik pisati popolnoma drugače kakor pa latinsko slovnico. Tako je pa le bolj prenesel pravila mrtvega jezika na slovensko, namesto da bi se bil življen v duha našega jezika.

Čevali z žveplanjem, toda s tem so uničili le metulje in žerke, ne pa jajčec. Pruska kislina pa uniči vse. Pogoj uspeha pa je, da se da mlin neproduktivno zapreti.

V stanovanjih zadolga, če zaboje, v katerih naletimo na molje ali njihove žerke, temeljito očistimo z vrelo vodo, ali če vreče temeljito osušimo in prekuhamo, zapredke po stenah pa zglamo.

šega jezika. Cele odstavke je kar posnel po latinski slovnici in ni na primer spoznal niti posebnih slovenskih sklonov, ki so vendarle precej drugačni kot latinski, še posebno slabo pa je poznal veliko vrednost slovenskega glagola in njegove rabe ter pomenov! Toliko važnejši pa je uvod, kjer jasno podčrtava svoje slovensko poreklo, pa tudi tisti deli slovnice, ki je v njih uveljavil določila novega načina pisanja. Tako se je s to slovnico uveljavila pri nas dosledna pisava, imenovana prav po njem — bohoričica. Ta pisava je bila pri nas v veljavi daleč tje v 19. stoletje, ko je Bleiweis v svojih Kmetijskih in rokodelskih Novicah leta 1846 uvedel gajico, ki jo še sedaj rabimo. Bohoričeva slovnica je leta 1715 doživela drugo izdajo, ki jo je priredil oče Hipolit, 1758 pa tretjo, ki so jo priredili celovski jezuitje.

Bohorič je po vsej pravici prištet med naše velike može, saj je naš prvi veliki šolnik, ki je dal slovenščini v šoli precejšnjo veljavo, saj je pisec prve slovenske slovnice in utemeljitelj pisave bohoričice, ki so z njo pisali Slovenci skoraj polnih tri sto let.

PRAVNI NASVETI

Baraka na tujem svetu. A. Š. V dopisu opisujete, da ste dali pred leti v najem nekaj sveta z dovoljenjem, da si najemnik lahko zgradi na tem svetu barako. Ta pa je postavil več stavb, kakor je bilo takrat rečeno. Sedaj se ne moreta zediniti glede obsežnosti v najem danega sveta, kakor tudi ne glede najemnine, odnosno zakupnine ter želite nasveta. — Oba pogodnika veže pogodba, ki sta jo sklenila ali dogovorila. Gotovo sta se tedaj dogovorila tudi glede obsega zemljišča, ki ste ga dali v zakup, kakor tudi glede višine zakupnine, ako niste dali zemljišča v zakup brezplačno. Ta dogovor velja in ga ne morete sedaj enostransko spreminjati. Če hoče zakupnik še več zemljišča v zakup, kakor ga ima sedaj, se pač lahko z njim dogovorite, lahko pa njegovo zahtevo ali prošnjo odklonite. Zakupnine za zemljišče, ki je oddano v zakup, ne morete povišati, kakor se tudi najemnina pri stanovanjih ne more zvišati. Če glede odpovedne dobe za v zakup dano zemljišče ni ničesar dogovorjenega, lahko zakup odpoveste najmanj na šest mesecev. Če se pa baraka, ki stoji na omenjenem zemljišču uporablja za stanovanje, bo pa po našem mnenju tudi za njo veljala stanovanjska zaščita in se bo treba držati zakonitih omejitev glede odpovedi. Preden kaj ukrenete, bi bilo dobro, da zaprosite občino za posredovanje. Iz vašega pisma se da težko razbrati, kakšen dogovor ste prav za prav sklenili in bi bilo potrebno še nekaj pojasnil, preden bi se vam moglo kaj določnejšega svetovati.

Izročilna pogodba. P. G. Pred enim letom je posestnik vzel k sebi tujega dekleta z obljubo, da ji bo izročil posestvo. Napravil je pred njo in dvema pričama izročilno pismo z izjavo, da ji izroča posestvo in da izročitve ne bo preklical. Zaradi današnjih razmer je dekle zapustila posestnika in odšla drugam. Vprašate, ali sedaj posestnik pismo lahko prekliče. — Za tako pogodbo je potrebno, da jo napravi notar, ker drugače ni veljavna. Izgleda, da tisto pismo tudi ne more biti veljaven testament, ker ni bilo tedaj navzočih treh prič. Če ima posestnik resno voljo izročiti posestvo dotičnemu dekletu in njenemu bodočemu možu, naj grede vsi trije k notarju, ki bo mogel napraviti tako pogodbo, da bo veljala.

Spor med domačimi. R. F. Če ste si med domačimi delali medsebojne usluge in imeli pri tem izdatke, sedaj ste se pa sprli in hoče imeti vsak vse svoje nazaj, lahko pride do dolge obračunske pravde, ki bo stala mnogo denarja, koristila pa bo malo. Na vaše kratko

vprašanje ni mogoče odgovoriti, kdo bo imel prav in kdo je upravičen zahtevati plačilo za usluge. Če je tako, kakor pišete, je gotovo, da ste tudi vi upravičeni zahtevati, da se vam računa v dobro, kar ste napravili za sorodnika, ako sorodnik od vas zahteva plačilo za delo, ki ga je napravil v vaši hiši. Če vas bo res tožil, boste morali pred sodiščem pač povedati, kar ste vi napravili in koliko je to delo vredno ter zahtevati, da se vse to vračuna.

Okrog sosedov

s Vojni ujetniki bodo razstavili. Na razstavi v Beogradu bodo v kratkem pokazali slike, ki so jih srbski umetniki izgotovili v vojnem ujetništvu. Razstavljenih bo čez sto portretov in raznih pokrajin in bodo med razstavljalci zastopani sledeči umetniki: Dragi Stojanović, Beložanski, Pavle Vasić, Šikoparja, Jovanović, Mirković, Jonoč, Krišćinski in Samojlov.

s Tatvine v belgradskem živalskem vrtu. Iz živalskega vrta v Beogradu so neznani zlikovci v zadnjem času odnesli raznih živali v vrednosti 50.000 dinarjev. Med drugimi je izginila angorska mačka zelenih oči.

s Srbske oblasti nastopajo strogo proti črni borzi. V začetku marca je bila zopet objavljena dolga vrsta prijetih črnoborzičancev, od katerih jih je bilo precej prav občutno kaznovanih bodisi z globo ali pa z zapornim in odgonom na prisilno delo v delovna taborišča.

s Hrvatski vseučiliški letopis. Vse fakultete (bogoslovno, farmaceutsko, medicinsko, kmetijsko-gozdarsko, modroslovno, pravno, tehnično in veterinarsko) zagrebskega vseučilišča obiskuje 6668 slušateljev in slušateljic. Od teh je 5199 akademikov in 1469 akademikičark. Po narodnosti je 5949 Hrvatov, 339 Bolgarov, 149 Nemcev in 231 ostalih narodnosti. Hrvatsko vseučilišče šteje danes 128 rednih in izrednih profesorjev, 119 pogodbenih in honorarnih profesorjev, 34 docentov, 4 strokovne učitelje, 146 asistentov in suplentov. Upravnega osebja je 326.

s Železarna je zgorela. Zadnjega marca je začelo goriti na podstrešju železarne Tischler v Lobnici v ruski občini. Ogenj na podstrešju je zanetil najbrž iskra iz kovaškega dimnika. Ogenj se je hitro razširil in kmalu zajel 30 m dolgo podstrešje vsega tovarniškega poslopja. Podstrešje je zgorelo in tudi notranja oprema je bila deloma uničena ali pa vsaj poškodovana. Hitri nastop gasilcev in brambovcev iz Ruš in Lobnice je preprečil, da poslopje ni pogorelo do tal.

s Nad 13.000 partizanov je po poročilih hrvatskega časopisa padlo v dosedanjih bojih v Bosni.

s 4000 gledalcev je obiskalo do 3. aprila umetnostno in obrtno razstavo v Kamniku, med njimi tudi general Brenner.

s Gorenski novi grobovi. V Zireh je umrl Hieronim Kogovšek. V občini Brezje so umrli: Ana Grile z Brezij, Neža Langus iz Parašice, Ana Kalan iz Posavca, Rozalija Kleindinst iz Dobrega polja. V občini Bohinjca Srednja vas: Jožef Rašen iz Studora, Jožef Mulej iz Nomna, Margareta Zaloker iz Gorjuš in Avgust Korošec iz Gorjuš. V kamniški občini so umrli: Terezija Verlinšek iz Kamnika, Franc Kemperle iz Podgorja, Franc Vinšič iz Tunjca, Luka Pengerič iz Briš in Jožef Hace iz Vrpolja.

s Odločilne ure nemške zgodovine. Na zborovanju narodnih socialistov v Münchenu je nemški minister Rosenberg povedal tudi tole: Vemo, da so mostovi za našimi hrbiti porušeni; vemo, da živimo v odločilnih urah nemške zgodovine; vemo pa tudi, da je poročito za zmago Nemcev odločnost 80 milijonov Nemcev in da nobena sila na svetu ne bo mogla preprečiti nemške preporeda.

s V bojih na vzhodu se je smrtno ponesrečil šolski upravitelj in krajevni skupinski vodja v Cerkljah pri Kranju Alfred Huber. Dne 28. februarja je v neki vojaški bolnišnici umrl in so ga naslednji dan pokopali.

s 32.800 javencev je sedaj na Hrvaškem, od teh odpade na moško mladino nad 70%. Pristojno ministrstvo je nedavno izdalo važno zakonsko odredbo, ki določa med drugim, koliko dnevni ur je lahko vajenec zaposlen, kakšno nagrado mora prejemati za svoj trud in naštevati tudi druge važne pravice. Vajencem gre plačan dopust.

s V boju z uporniki je bil ranjen in nato v zagrebski bolnišnici poškodbam podlegel rezervni poročnik-učitelj Smitjko Smitjanić.

Tekač Ladas in njegov suženj

Zgodba iz grške olimpijade leta 648. pred Kr.

(Nadaljevanje.)

Naslednjega dne popoldne, ko sta bila na vrti boka in pankration, je bilo mnogo manj gledalcev. Plemeniti ljudem najbrž niso bile vse krute borbe s pestmi, ovitimi s trdimi jermenimi in obloženi s kovinastimi ploščami. Mladenci so se naskakovali, da je bilo groza. Ko je nastopil orjaški Andreola, so ga nekateri burno pozdravljali, še več

obrazu sužnja so se vile debele solze. Ljudje so kričali, vojskači so mahali z meči, dostojanstveniki so se dvignili s svojih sedežev in strmeli proti tekačema, ki sta dirjala v oblaku prahu.

»Ladas! Ladas!« je odmevalo po Olimpiji, ko se je pojavil deček in mu podaril drobno oljeno vejico. Nekdo je bil v tem trenutku srečnejši od olimpijskega zmagovalca: to je bil njegov zvesti suženj, kateremu je posijalo sonce tako težko pričakovane svoboda.

KONEC.

Takole se je boril enooki Andreola; na sliki vidimo tudi sodnika s palico v roki.

pa jih je navijalo za njegovega nasprotnika. Andreola je bil močnejši pankrationa, t. j. borbe, pri kateri so bili dovoljeni vsi udarci in sunki, dovoljeno je bilo ščipati in grizti ter lomiti prste. Andreola je to pač tudi sam okusil, zakaj oko je izgubil v borbi pri pitijjskih igrah, uho pa pri zadnji olimpijadi. Tudi tokrat je zmagal enooki Andreola, veliko pa je bilo takih, ki so govorili, da pankration ne spada v spored olimpijskih svečanosti, krvočno Andreola pa še celo ne!

Ladas je prišel na vrsto šele naslednjega dne, ko so končali s peterbojem.

»Zdaj ali nikoli!« mu je šepnil njegov suženj, ko ga je privedel na tekališče in ga predstavil sodnikom. Vreta zagorelih mladencev je čakala na znamenje sodnika s palico. Tekmovali so v teku na 24 stadionskih dolžin. Lahkih nog so se podali v dir in prehitevali drug drugega. Ljudje po tribunah so jih bodrili, opazili pa je bilo, da tudi odličnikom ni bilo vseeno, kdo bo zmagal. Ladas ni bil med prvimi, dasi je bilo očito, da je tekel z lahkoto. Za njegovega sužnja so bile te minute strahovito dolge. Najrajši bi skočil k njemu in ga spomnil na obljubo, toda pri tekmah tudi svobodni učitelji niso smeli spregovoriti.

Ko so pretekli že 18. progo, in ko so bili trije pred Ladasom, je začutil v prsih apat znano bolečino. Z vsemi močmi se je trudil, noge pa so postajale vedno bolj težke in z muko je lovil sapo. Prav od blizu je slišal, kako ga nekdo kliče: »Ladas! Ladas!« Ozrl se je in zagledal svojega očeta, ki je stal v družbi vaštanov. »Naprejte!« so mu vpili v strahu, da bo odstopil. Ladas se je opotekel in mislil samo na to, kako bo hudo, če bo izgubil. Razdalja je postajala večja, bolečina v prsih pa ni hotela popustiti. Spomnil se je zvestega sužnja in si želel, da bi ga imel pred seboj in da bi tekel po njegovih stopinjah. Za njegovo svobodo gre, mu je šinilo v misel. Ko se je obrnil, je zagledal za stebrom dvojne močnih oči, ki so strmele v njega. Bil je suženj, ki ga je proseče gledal. Vselej, kadar ga je kopal ali kadar mu je gnetel utrujene mišice, mu je govoril samo o sreči, ki jo mora občutiti svobodni Grk. Zdaj gre za njegovo srečo. Za srečo človeka, ki je morda boljši od mene, si je mislil Ladas.

Tekač je bil ves prašen, pot je curilja z njegovih lic, v srcu pa se je boril s poslednjimi močmi. Nekateri so že odstopili in ljudje so jih zaničevali. Prav tega se je njegov oče najbolj bal; s toliko skrbjo je opazoval borbo svojega sina, da si ni upal dihati. Oglasil so se rogovi in napovedali, da se približuje konec teka. Bolečina v Ladasovih prsih je popustila; čutil je, da se mu spet vračajo moči. Korak je postajal daljši, v prsih ga ni več dušilo. Ko je prehitel tretjega, so se začeli ljudje spraševati, kdo je neki oni z rožnatim predpasnikom? In ko je prehitel drugega, so ga že tisočkrat klicali s pravim imenom. Na obratu je spet zagledal srečne oči svojega sužnja in se podal v dir za zadnjim tekmovalcem. V sredini stadiona ga je dohitel in začela se je peklenska borba za prvo mesto. Po košenem

Obutev v Romuniji

Zaradi velike dobave kož se je v zadnjem času v Romuniji zboljšal položaj glede obutve in usnjenih izdelkov. Damski polčevlji s kavčukastim podplatom veljajo 3200, moški čevlji s kavčukastim podplatom 2500, snežni ženski čevlji 4700 do 5250, moški snežni čevlji pa 4500 lejev. (Lej je bil svojčesna tretjina vrednosti bivšega dinarja.) Čevlji iz samega usnja pa veljajo najmanj dva-krat toliko.

Za ohranitev čebelarstva

Zadnja leta so v Bolgariji razne bolezni po končale mnogo čebel, tako da je čebelarstvo v nevarnosti, da bi sploh propadlo. Da se to prepreči, je bolgarsko kmetijsko ministrstvo pripravilo zakon o pospeševanju čebelarstva. Gre v prvi vrsti za to, da se zagotovi čebelarjem zadostno število panjev. V ta namen bo dala kmetijska in zadržna banka na razpolago enkratni znesek 5 milijonov levov, država pa vsako leto še en milijon.

Bolgarske železnice bodo elektrificirale

Železniški minister inž. Radoslavov je nedavno objavil članek, v katerem piše, da se bo v 20 letih izpopolnilo bolgarsko železniško omrežje. Po tem načrtu bi elektrificirali najvažnejše železniške proge. Minister Radoslavov utemeljuje potrebo elektrifikacije železnic tudi s tem, da potrebujejo bolgarske železnice na leto 350.000 do 400.000 ton visokovrednega premoga in da morejo visok odstotek vagonov — eno četrtino — uporabljati samo za prevoz premoga.

Vse 20-letne mladeniče, ki so v zaporih, bodo za četrto obletnico osvoboditve Madrida izpustili na svobodo; gre za 20.000 fantov!

Anglija je Ameriki sporočila, da ne bo trpela nobenega tujega vmešavanja v svoje kolonialne posesti ne sedaj, ne po vojni.

Petimi milijonom Kitajcem v pokrajini Honan grozi smrt od lakote, je uradno sporočila čung-kiška vlada.

V amerškem Los Angelesu je umrl znani filmski igralec 50-letni Konrad Veidt.

V Rim je prispel 6. aprila zagrebški župan Ivan Werner, kjer je bil prijateljsko sprejet.

Čitajte in širite »Domoljuba«!

Izdelujem
razna vr-
tena za kro-
žne žage.
Avtomatične
brusilne
stroje za bru-

šenje gaterskih in krožnih žag.

Fran Lončar

izdelovatelj avtomatičnih brusilnih strojev
Celovška 43, Ljubljana VII, tel. 20-84

Trilerije za čiščenje semenskega žita, primerne za zadrugo
in druge stroje dobite v novi trgovini z železnino in poljedelskimi stroji

„FERRUM“ LEON STUPICA
Ljubljana — Gradišče 2 (polog Uršulink)

Zahvala

Vsem, ki so z molitvijo, venci in cvetjem z iskrenim sožaljem in številno udeležbo pri pogrebu počastili naše drage, župnika JANKA KOMLJANCA, brata ANTONA in ALOJZIJA MURGELJNA ter ALOJZIJA PASICA, se najiskrenejše zahvaljujemo.

Prisrčno zahvalo dolgujemo težko prizadete družine oddelkom narodne straže, njihovi veliki požrtvovalnosti, da so se trupla mučenikov prenesla iz gozdov na posvečeno zemljo. Prav tako se prav iskreno zahvaljujemo vsem, kateri so s svoje navzočnosti pri pogrebnih svečanostih še posebej počastili prečeno mučeno.

Zahvala velja milostljivemu g. proštu K. Cerinu za vodstvo pogreba, župniku iz Vavte vasi g. J. Kresu za lep žalni govor in vsaj preč. duhovščini ter o. franciskanom za soudeležbo. Zlasti pa velja naša zahvala g. vikarju Jankotu Oblaku za ves njegov trud. Izraze hvaležnosti naj prejmejo vsi predstavniki vojaške in civilne oblasti, zastopniki KA, pevski zbor za pretresljive žalostinke. Zahvaljujemo se nadalje vojski in oddelku narodne straže, ter vsem znancem, prijateljem in ostalim udeležencem, kateri so se udeležili žalnega spreveda.

Vsem naj bo Bog najboljši plačnik, padle žrtve pa jim bodo hvaležni!

Prečna, dne 7. aprila 1943.

Zahvalujoče družine: KOMLJANEC, ŽNIDERSIČ, GLOVBEVNIK, VAJS, MURGELJNOVI IN PASICEVI.